

Samvirke

FOLKEBIBLIOTEKERNES
DEPOTBIBLIOTEK

FOLKEBIBLIOTEKERNES
DEPOTBIBLIOTEK

KL

NR. 1 . 1969 . 15. JANUAR

En stue ad gangen

Det enfamiliehus, man her er ved at opføre, er et Tectum kassettehus. Læs inde i bladet videre om dette nye Tectum-fremstød, som er baseret på en byggeform med en række iøjnefaldende fordele – f. eks. den, at man kan tilbyde fast pris og garantere en byggetid på ikke over ti uger.

DET GÅR TILBAGE **FOR** HOVEDSTADEN

For tyve år siden gættede man på, hvornår hovedstaden (her opfattet som Staden København samt Frederiksberg og Gentofte) ville omfatte en million menesker. De mest optimistiske regnede med, at det forjættende tal passeredes omkring 1955. Men det gik den anden vej. 1950 blev året, da hovedstadens befolkningstal „toppede“. Siden er det gået nedad. Det er gået værst for København. På atten år har byen mistet 113.000 borgere. Frederiksberg har tabt så meget, at byen nu er nede på samme befolkningstal som i 1930. Det er en ringe trøst for Gentofte, at her er tilbagegangen beskedent.

I hovedstadsområdets nitten omegnskommuner er befolkningstallet samtidig mere end fordoblet siden 1930. Der er mange årsager hertil: tilflytning fra hovedstaden, naturlig tilvækst, fordi omegnskommuner har unge familier, endelig tilflytterpresset udefra. Så nu om dage henter man sin løn inde i hovedstaden, men bor uden for.

Flugten fra København synes lige stærk fra alle bydele, men den er alligevel stærkest fra det indre København: 1901: 88.000, nu ca. 25.000 indbyggere. Det er rundt regnet en affolkning på tusinde borgere årligt.

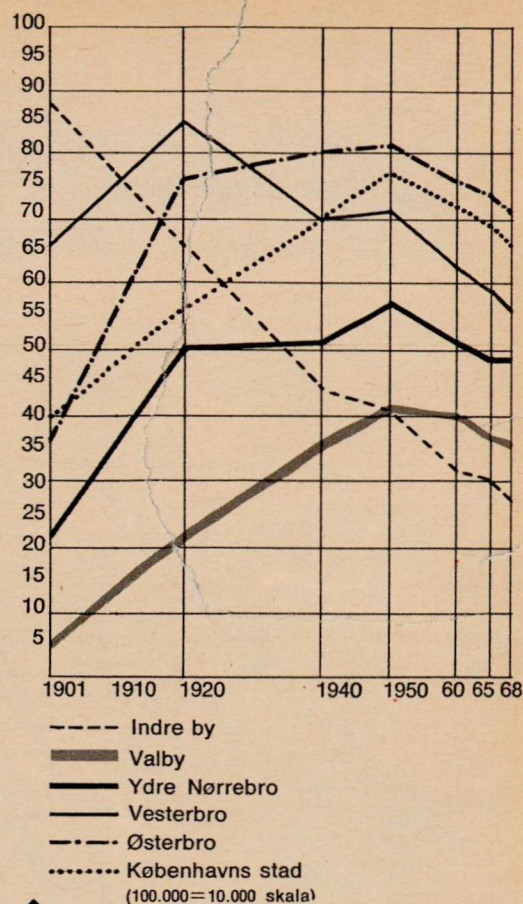
Fra 1901 til ind i 1920'erne flyttede man til „broerne“, senere gav Husum, Brønshøj og Sundby plads for udflytterne. Stærkest steg befolkningstallet dog på Østerbro. I denne bydel boede en overgang endog „herskaber“. Nu er børnene fra disse hjem borgere i Søllerød og andre steder nordpå, mens forældrene trisser rundt i den alt for store seksværelses,

Her er et af hovedtrækkene i strukturændringen i hovedstaden. Den er ved at blive de gamles by. Aldrig før har den huset så mange gamle. For hver seks i den produktions-aktive alder (20-64 år) er der to i uddannelsesalderen (indtil 20), og to i den passive alder (over 65). Der er altså fire passive for hver seks aktive.

Hovedstaden mangler børn. I 1901 havde hovedstadsområdet en halv million indbyggere, heraf var 52.000 under fire år. Nu er der 837.000 indbyggere i samme område, det er langt mere udbygget, men børnetallet er det samme som for 68 år siden.

I kapløbet om at sikre sig unge, aktive, gerne højere lønnede borgeres bevågenhed har ikke mindst København tabt. Omvendt får byen flere og flere socialudgifter i anledning af sine mange ældre borgere. Omegnskommunerne kan glæde sig over de unges tilstedeværelse, men den eksplosive stigning i befolkningstallet her giver store byrder til byggemodning, til drift af alle de sociale institutioner; vuggestuer, børnehaver, fritidshjem, skoler, gymnasier.

Dengang det gik opad for alle 22 kommuner i hovedstadsområdet, talte ledende kommunalfolk om nødvendigheden af plan i hovedstadsudviklingen. Nu er problemerne blevet mangedoblet på grund af strukturændringerne, man taler fortsat om hovedstadsordning, hovedstadstrafikskab, hovedstadshelhedsordning. Indtil nu har man indtryk af, at hensynet til den enkelte kommune vejer mere til end hensynet til helhedsinteresserne for hovedstadsudviklingen.

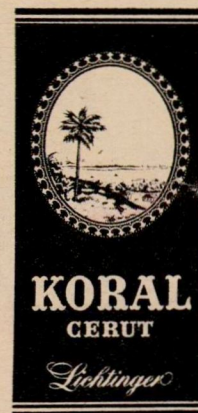
▲ Affolkningen af københavnske bydele er tydelig siden 1950. Skemaet fortæller udviklingen i nogle få bykvarter. Affolkningen af det indre København er mest markant, den har stået på lige siden århundredets begyndelse. Med (mørk tone) vises befolkningskurven for Københavns stad i samme tidsrum.

Koral

- lille eller lang....
samme gode smag

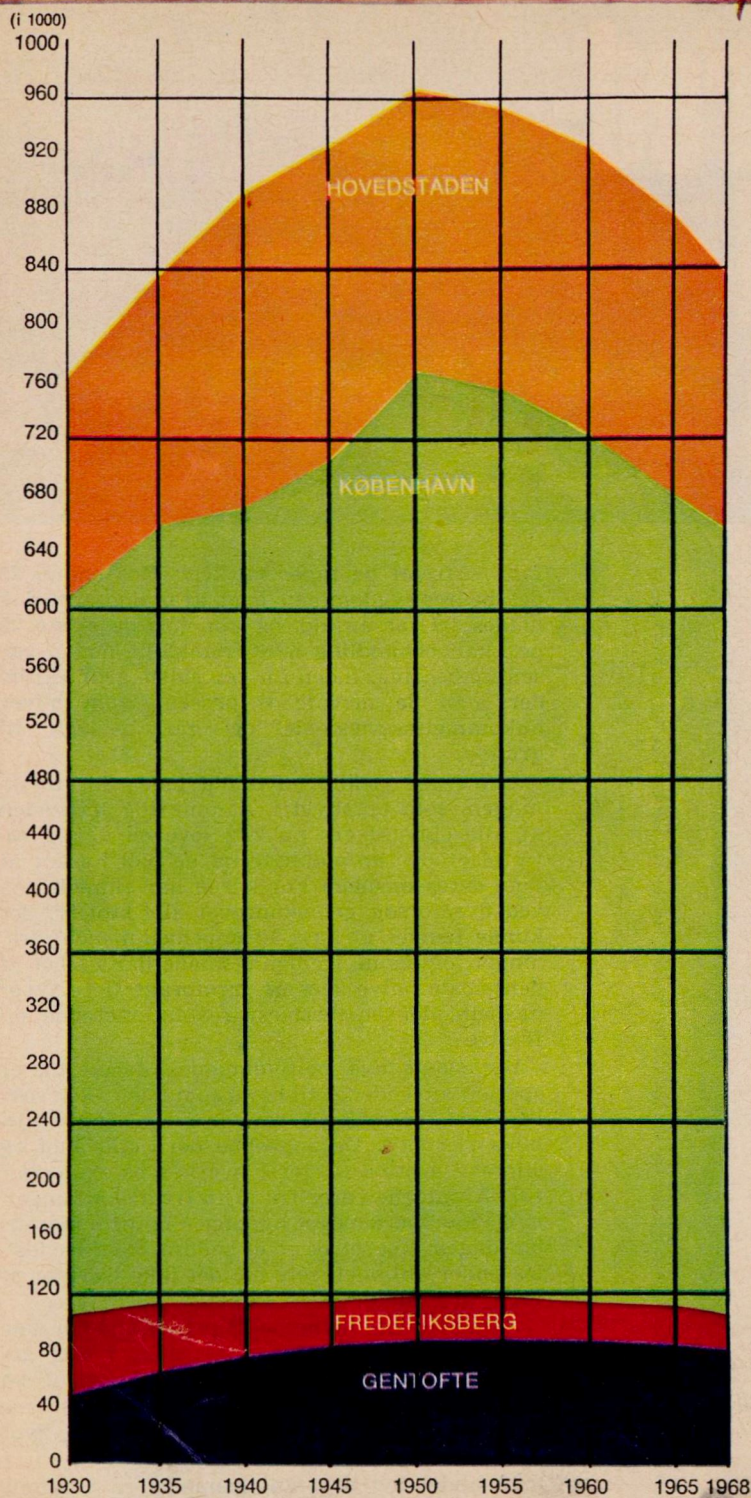

lang: lille:
73½ øre 45 øre

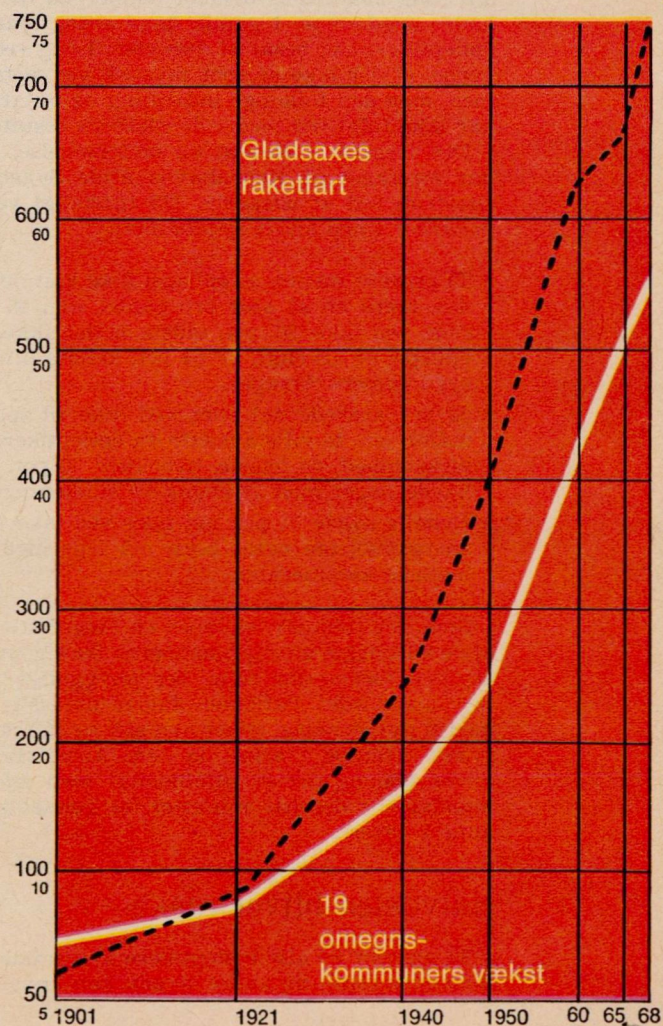
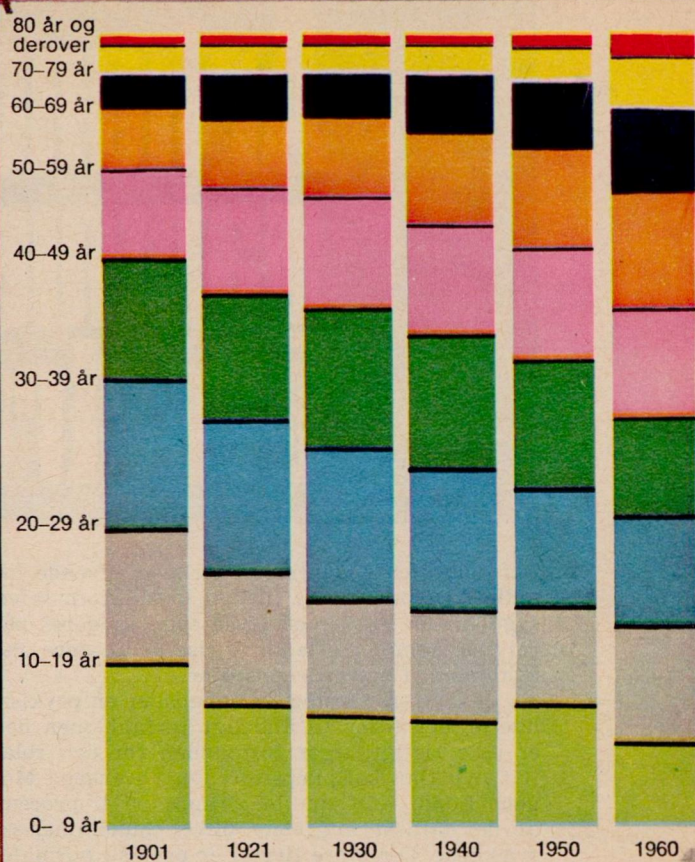

W. Ø. LARSEN
& LICHTINGER

Befolkningstallet i hovedstaden (skemaet herover) toppede i 1950. Siden er det gået nedad, mest for København, mindst for Gentofte. ★ Med befolkningstilbagegangen er der indtrådt en alvorlig ændring i befolkningens aldersammensætning (skemaet foroven til højre). Ved århundredskiftet var mere end tre fjerdedele af hovedstadens befolkning under 50 år. Søjlerne viser aldergruppernes indbyrdes fordeling i seks forskellige år. ★ Folk er flyttet ud i hovedstadens omegn. Skemaet til højre fortæller om den vældige befolkningsstigen i omegnen (den hvide kurvestreg), og som illustration på udviklingen i en enkelt af de nitten kommuner vises Gladsaxes udvikling med sort streg.

Århundred- gammel overtro

gør stadig livet svært for epileptikerne

Der findes en epileptiker i ca. hver tyvende familie i Danmark. Og til den byrde, som selve sygdommen lægger på disse syge og deres pårørende kommer ofte en følelse af at være diskrimineret i omverdenens øjne.

- Mange tror stadig, at epilepsi er en psykisk lidelse, der fører til åndeligt forfald, men det er ikke rigtigt, siger formanden for den relativt nye Dansk Epilepsiforening, overlæge Mogens Lund. Kun en lille gruppe på ti procent af de hårdest angrebne bliver hukommelsessvækkede. Det store flertal er psykisk normale.

Det er resterne af århundredgamle fordomme og overtro, som får mange mennesker til at stille sig anderledes overfor denne end overfor andre sygdomme. I gamle dage antog man, at epileptikere var besat af djævelen. I dag ved lægerne, at der ikke er spor mystisk ved sygdommen, men den folkelige indstilling og opfattelse har ikke fulgt trit med videnskabens resultater.

Det fremgår f. eks. af en undersøgelse, man har foretaget på Københavns Amts Sygehus i Glostrup ved at udspørge 370 tilfældigt valgte patienter (med andre sygdomme).

- * Ti procent mente, at epilepsi ikke kan helbredes, mens en så stor procentdel som 65 svarede ved ikke. 57 pct. vidste heller ikke, om epilepsi er arveligt, og 64 pct. kendte intet til sygdommens årsager.
- * 52 pct. svarede nej eller ved ikke til spørgsmålet, om de ville ansætte en epileptiker i en virksomhed, de ledede, hvorimod 90 pct. ikke havde noget mod at engagere sukkersyge.
- * Endelig sagde 31 pct. nej eller ved ikke til et spørgsmål, om deres børn må lege med epileptiske kammerater.

Som det fremgår, skubber en meget stor del af de adspurgte altså problemerne fra sig, og det skyldes formentlig bl. a. det uhyggelige ydre sygdomsbillede: Patienten falder pludselig om med et dyrisk skrig, bliver helt stiv og får senere rykvis krampe i arme og ben. Ansigtetsfarven bliver blå, og det er almindeligt med fråde i mundvigene det par minutter, et gennemsnitsanfald varer.

Halvdelen bliver raske

Ti procent af alle epileptikere kan imidlertid helbredes totalt og andre 40 pct. kan undgå an-

fald, såfremt de tager medicin. Hos endnu 25 pct. bedres sygdommen, uden at patienterne dog holdes fri for anfald, og kun hos de sidste 25 pct. kan behandling ikke fremkalde nogen væsentlig bedring. Inden for den sidste gruppe, finder man de nævnte ti procent, som bliver hukommelsessvækkede og går psykisk til grunde.

Det er en vældig udvikling inden for forskningen, som er skyld i, at omkring halvdelen af alle epileptikere nu kan leve en daglig tilværelse uden anfald, såfremt de blot husker at tage deres medicin. Forskerne har simpelt hen ved dyreforsøg gennemprøvet alle stoffer, der kunne tænkes at have krampehæmmende virkninger, og denne fremgangsmåde har i løbet af den sidste halve snes år frembragt flere typer medicin, der er nærmest revolutionerende effektive.

Det sidste nye mirakelmiddel, Zarondan, er specielt anvendeligt til børn, som lider af en særlig form for epilepsi, der viser sig som et øjeblikks fjernhed. De angrebne børn står blot og stirrer fjernt og reagerer hverken på skub eller råb. Anfaldene varer fra to til tredive sekunder, og de kan være meget hyppige – op til hundrede om dagen. Teoretisk er et sådant barn bevidstløs under anfaldet, selv om det ikke behøver at falde til jorden.

Zarondan kan helbrede 75 pct. af alle børnene for disse anfald, som er hyppigst i 4-12 års alderen. Lægerne ved ikke nøjere, hvordan det nye medikament griber ind i hjerneprocesserne – kun at det er aktivt i bevidsthedscentret, hvor anfaldene opstår.

Et andet nyt behandlingsmiddel er fenytoin, der danner en beskyttelse uden om de syge nerveceller i hjernen. Stoffet lægger en kemisk barriere uden om det sted, hvor det epileptiske anfalds udgangspunkt befinder sig. Fenytoin virker lige så godt som det gammelkendte fenemal uden at have dette medikaments søvndyssende virkninger. (Fenemal, der endnu er meget brugt, er i familie med en del sovemedicin.)

Helt ukendt er det, hvorfor tegretol er virksomt. Dette lægemiddel er et af dem, man har fundet ved mere eller mindre ud i luften at afprøve en række stoffer. Men man ved, at det er meget effektivt over for en bestemt type anfald, der ikke viser sig ved kramper og fald, men ved psykisk fjernhed, medens den syge opfører sig helt automatisk f. eks. ved at mumle eller rode og foretage famlende bevægelser.

Skønt sygdommens årsager nu er klarlagt og nye medikamenter kan helbrede halvdelen af alle epilepsipatienter, rammes de ofte af en diskriminering, som ikke mindst går ud over de epileptiske børn. Derfor vil Dansk Epilepsiforening nu søge at komme dem til hjælp med en oplysningskampagne over for skolefolk og andre personer i nøglestillinger.

Fandt nyt middel ved fejltagelse

Endelig har lægerne ved et tilfælde opdaget, at nervetabletten valium, der ellers anvendes som angstdæmpende middel, også har en øjeblikkelig og kraftig virkning på krampeanfald – især ved de godartede feberkrampe hos børn. Disse feberkrampe, som ofte kan være meget langvarige, bringes straks til ophør ved en enkelt injektion med valium. Stoffet er også aktivt over for voksne epileptikere, der lider af den såkaldte statustilstand – flere anfald efter hinanden med vedvarende bevidstløshed.

Valiums virkning på epileptikere blev opdaget, da en neurofysiolog i Marseille en dag for et par år siden lavede forsøg på katte. Et af forsøgsdyrene fik krampe i utide, og da videnskabsmanden bad sin assistent om et krampe-dæmpende stof, fik han ved en fejltagelse valium...

Samtidig med, at man altså nu råder over en række fremragende medikamenter, har lægerne nået en sådan forståelse af selve sygdommen, at de i langt de fleste tilfælde nøje kan klarlægge årsagerne til epilepsi.

De kan deles i to hovedgrupper. Sygdommen kan for det første opstå som følge af en hjernebeskadigelse, f. eks. i fosterlivet eller ved fødslen, på grund af hjernebetændelse (meningitis), hjernesvulst, hjerneblodprop eller hjernekvæstelser (trafikulykker). Almindelig hjernerystelse giver ikke epilepsi.

Den anden hovedgruppe af årsager omfatter den egentlige epilepsi, hvor man antager, sygdommen skyldes stofskifteforstyrrelser i hjerne-cellerne. I denne gruppe af tilfælde spiller en arvelig faktor ofte ind.

Det er, hvad man kalder en skjult arvefaktor, idet den hyppigt bringes videre af personer, hos hvem sygdommen ikke kommer til udbrud. Den kan imidlertid afsløres ved elektriske hjerneundersøgelser, ved hvilke lægerne – selv hos helt raske mennesker – kan finde forandringer og uregelmæssigheder, der er karakteristiske for epilepsi.

Risikoen for nedarv af en aktiv epilepsi er kun nogle få procent, men hvis to epileptikere gifter sig, er den langt større, og lægene anbefaler derfor ofte sterilisation af den ene af parterne. Loven kræver, at personer, der lider af et alvorligt tilfælde af epilepsi, skal have en særlig tilladelse til at gifte sig.

– Det er efter min mening en forældet lovgivning, som tilmed ikke bliver håndhævet, si-

ger overlæge Mogens Lund. Kun en halv snes epileptikere har under den nugældende ægteskabslov ansøgt om tilladelse til giftermål, og der er grund til at tro, denne paragraf forsvinder ved ægteskabslovens revision.

På et andet lovgivningsmæssigt område har vi den mest liberale ordning i Europa – nemlig med hensyn til kørekort. Epileptikere kan i Danmark opnå førerbevis, når de i to år har været fri for anfald, også selv om sygdommen holdes nede med medicin. Vi arbejder på forkortning af denne „karenstid“. Risikoen er ofte helt minimal. I Sverige kræver man tre år og i England fem år. Det sidste sted skal det endog være fem år uden medicin. Dette er oplagt diskriminering.

Helt ubegrundet diskriminering

– På mange andre områder er samfundet afvisende og diskriminerende over for epileptikere, fortsætter Mogens Lund. Jeg finder det f. eks. ganske ubegrundet, at epileptiske børn ikke kan blive optaget i visse børnehaver og skoler. Anfaldene er helt ufarlige, og hvis blot læreren tager situationen roligt, vil børnene også gøre det. Faktisk skal man slet ikke gribe ind ved et epileptisk anfald – højst forhindre, at den angrebne slår hovedet mod skarpe kanter. Man skal altså ikke stoppe noget ind i munden på den angrebne. Eventuelle tungebid er helt ufarlige.

Arbejdsgivere er som regel mod ansættelse af epileptikere, fordi de er bange for, at anfaldene vil standse arbejdsgangen. Det er imidlertid ikke nødvendigt. Hvis en enkelt arbejdskammerat på forhånd er udpeget til at hjælpe, så kan de øvrige blot passe deres arbejde som vanligt.

Neurotiske, fordi de pakkes ind i vat

Lige så skadelig som den afvisende, diskriminerende holdning kan overbeskyttelse imidlertid være. Forældre med et epileptisk barn afskærer det ofte fra alle mulige, normale aktiviteter. Barnet pakkes ind i vat – må ikke cykle, ikke deltage i skolegymnastikken o. s. v. Det er en afgjort fejl.

Selvfølgelig kan der være en risiko, når anfaldene kommer, men den er for intet at regne mod den psykiske skade, som barnet lider ved at være afskåret fra kammeraternes lege og aktiviteter, understreger overlægen. Et overbeskyttet barn bliver neurotisk.

Dansk Epilepsiforening, der søger at bedre epileptikernes sociale kår samt støtter forskning og udbreder oplysning om sygdommen, vil nu foretage en særaktion for at hjælpe børnene. Foreningen vil koncentrere en oplysningskampagne om grupper i samfundet – f. eks. lærere og børnehavelærere – der indtager en nøglestilling.

Børnene er nemlig den gruppe, der rammes hårdest af epilepsien. Fem procent af alle børn får før eller senere epileptiske krampeanfald. For det store flertals vedkommende er der tale om godartede feberkrampe – en mild form for epilepsi, som kun i et par procent af tilfældene fører til den egentlige epilepsi, der kan medføre invaliditet, (men kun i forholdsvis få tilfælde gør det). Ca. 2000 af landets 25.000 voksne epileptikere får invaliderende.

kb.

**FDB's formand
ønsker:**

GOD VIND ind i det nye år

Trods samfundsøkonomiens vindstille, der nærmest satte befolkningens samlede privatforbrug lidt tilbage i forhold til de foregående år, havde brugsforeningsbevægelsens flåde af 2300 butikker gennemgående en god sejlads i 1968. Feltet lå dog stærkt spredt – med fremgange lige fra nogle få procent op til 20-30 procent for de bedst placerede supermarkeder og dobbeltsupermarkeder.

Tilsammen lagde brugsforeningernes ca. 800.000 medlemshusstande butiksvare for omkring 3300 mill. kr. i indkøbstaskerne. Det var rundt regnet 11 procent mere end i året før. Størsteparten af stigningen skyldtes ganske vist et højere prisniveau – blandt andet som følge af, at merværdiafgiften havde fuld virkning i hele året 1968 og endda blev forhøjet til 12½ procent fra 1. april – men tilbage bliver dog en reel stigning på i hvert fald tre procent, hvad der må betegnes som tilfredsstillende i betragtning af realindkomstens stagnation.

Med tillæg af grovwareomsætningen og omsætningen i nogle selvstændigt organiserede butikker, der ikke er med i ovennævnte foreløbige tal, skønnes årets samlede omsætningsbeløb at ligge på ca. 3700 mill. kr.

Brugsforeningernes hovedleverandør, FDB, præsterede samtidig en omsætning på skønsmæssigt omkring to milliarder kr. Mest bemærkelsesværdig var stigningen for frisk frugt og grønt samt kød og viktualier til supermarkederne.

„Flåden“ blev igen i 1968 udbygget med mange nye enheder – ialt 10 dobbeltsupermarkeder, 32 supermarkeder og 52 større selvbetjeningsbutikker. Af dobbeltsupermarkeder, der hedder enten *HB-Comus* eller *Kvickly*, er der herefter 33, mens den øvrige supermarkedsgruppe nu omfatter ca. 300 butikker. Mange af de nye storbutikker åbnede først dørene i den sidste halvdel af året. Derfor afspejles de store nye omsætningsmuligheder, de har skabt, ikke fuldt ud i årets samlede omsætningsresultater.

Etablerings- og moderniseringsprogrammet er endnu langt fra afsluttet. I godt tyve procent af de udpegede centre befinder butiksp projekterne sig endnu på planlægnings- eller byggestadiet, og i andre tyve procent har planerne og de øvrige forberedelser ikke taget konkret form. Nybygningsindsatsen vil imidlertid blive fremskyndet i 1969, således at forbrugerne i de ikke-udbyggede centre hurtigst muligt kan få de tidssvarende brugsforeningsbutikker, de venter på.

Det er store summer, der kræves for at få det planlagte butiksnæ t fuldført, men medlemstilslutningen og omsætningsfremgangen beviser, at investeringerne er rigtige.

FDB har i det forløbne år ikke blot vare-mæssigt og finansielt, men også gennem faglig bistand og konsulentstøtte været brugsforeningerne behjælpelige med en lang

række opgaver, spændende fra reklame og butikseffektivisering til regnskabsføring og driftsvurdering, oplysningsarbejde m.m. Den frivillige kæde, der er rammen om et særlig tæt samarbejde mellem FDB og brugsforeningerne, er ved nytår meget tæt på en tilslutning på 1500 brugsforeninger svarende til ca. 84 procent af samtlige.

Omkring 1750 brugsforeningsbutikker eller over 90 procent af alle butikker udenfor HB får ført deres regnskab måned for måned af FDBs elektronstyrede regnskabscentral. Næsten hver tredje brugsforening benytter sig desuden af den professionelle revisionskontrol, der ydes af Revisionstjenesten for danske Andelsselskaber. Der er plads for endnu større tilslutning, og jeg håber, at den kommer i det nye år. Næsten alle brugsforeningsbestyrelser og uddelere erkender idag klart nødvendigheden af et 100 procent samarbejde med FDB og med hverandre, så vi i fællesskab kan øve den mest gavnlige indflydelse på konkurrencen i detailhandelen.

Ikke blot på de indre forretningspolitiske linier, men også udadtil er det FDBs opgave at bidrage til at markere brugsforeningsbevægelsen som forbrugernes egen interesseorganisation. Det gør vi bl.a. ved at gøre lovgivningsmagt og myndigheder opmærksomme på, hvilke erhvervspolitiske rammer, der efter vor opfattelse tjener den frie konkurrence bedst.

Et af de lovgivningsanliggender, der i det forløbne år har været genstand for den hedeste diskussion, er lukkelovsbestemmelserne. Overfor handelsministeriet og interesse-rede politikere har FDB givet udtryk for, at en udvidet adgang for butikkerne til at holde åbent vil skærpe konkurrencen og gøre det lettere for forbrugerne at købe rationelt ind. For mange husstande, ikke mindst med udearbejdende husmødre, er det i høj grad et tidsspørgsmål at kunne vælge det rigtige indkøbssted med hensyn til pris og kvalitet. På brugsforeningskongressen, der blev afholdt sidst i 1965, blev lukkelovsspørgsmålet drøftet, og kongressen vedtog enstemmigt at henstille til regering og folketing, „at lukkeloven ændres således, at forbrugerne får frihed til at foretage deres indkøb på de tider, som de under hensyn til deres arbejde og familieferhold har behov for.“

Det er denne beslutning, FDB nu har fulgt op ved på handelsministeriets opfordring at udtale sig om en redegørelse, Handelshøjskolen i Århus har udarbejdet om lukkelovens konsekvenser for forbrugere og erhversdrivende.

I december 1968 har det af handelsministeriet nedsatte mælkeudvalg afsluttet sit arbejde med en indstilling om ophævelse af mælkemonopolet i byerne. Det forlyder, at forslaget herom kan ventes vedtaget i foråret 1969 med ikrafttræden fra nytår 1970.

Man forestiller sig dog en overgangsfase på halvandet år, hvor mælketilladelse fortrinsvis vil blive givet til butikker i nybyggeri og andre kvarterer, hvor mælkeforsyningsmulighederne er mangelfulde. Samtidig skal is-mejerierne have lov til at indarbejde kolonialvarer i deres sortiment. Det må hilses med tilfredshed, at byernes brugsforeningsbutikker nu kan se frem til at kunne handle med mælk, således som det allerede er godkendt for flere hundrede butikker udenfor byerne.

En vigtig forudsætning for, at konkurrencen gavner forbrugerne, er en højtudviklet forbrugeroplysning. FDB arbejder herfor, ikke alene gennem pris- og datomærkning og udførlige varedeklARATIONER, men også ved at give mere almen forbrugeroplysning i foredrag og demonstrationer i FDBs Brugscentre, ved at sende Husholdningsrådets *Råd og Resultater* til alle brugere og ved at støtte det i 1968 fremsatte forslag om en udvidelse og intensivering af radioens og fjernsynets forbrugeroplysning.

En helt anden – men lige så nødvendig – form for oplysning og debat i brugsforeningsbevægelsen tager sigte på strukturforvandlingen. FDB ser gerne strukturdebatten fremskyndet mest muligt, da der i 1968 var adskillige små brugsforeninger, der havde svært ved at klare sig – en tendens, der ikke vil blive formindsket i 1969. Antallet af brugsforeninger tilmeldt FDB gik i 1968 ned fra 1815 ved årets begyndelse til 1787 ved årets slutning. Reduktionen af foreningsantallet skyldtes 13 nedlæggelser og 15 sammenslutninger af naboforeninger. Flere steder i landet er der sammenslutningsprojekter på et meget fremskredet stade, f.eks. på Als, hvor hidtil 7-8 brugsforeninger incl. Sønderborg har vedtaget at gå sammen.

Som materiale for debatten i det kommende år ventes i foråret udsendt en betænkning om de små brugsforeningers forhold, udarbejdet af et underudvalg under det planlægningsudvalg, som FDBs bestyrelse og repræsentantskab nedsatte i begyndelsen af året. Heri vil de små og vanskeligt stillede foreninger få oplysning om, hvilken praktisk støtte de kan vente sig fra den samlede bevægelse ved løsninger af deres problemer. Som yderligere stof til debat – og til handling – vil der foreligge en vejledning til brug for lokale sammenslutningsplaners udførelse. Det er vigtigt at få gennemanalyseret i hvert enkelt tilfælde, om der er en holdbar økonomisk begrundelse for en sammenslutning. Målet er ikke at gøre sammenslutninger på det lokale plan til „en hellig ko“ og gennemføre dem blot for sammenslutningens skyld.

Den strukturændring vi er midt i, bør i første række forbindes med noget positivt, nemlig det gamles afløsning af noget nyt og bedre, men netop dette rejser behovet for at få skitseret perspektivet frem til det større mål: At samle hele bevægelsen i én fælles forretningsmæssig og medlemsmæssig forening under navnet Danmarks Brugsforening. Mens debatten om de små foreninger og om sammenslutningsmuligheder står på i 1969 – og det er min fornemmelse, at der er rigeligt materiale hertil – vil planlægningsudvalget søge at konkretisere vejen til „Danmarks Brugsforening“. Ved løsningen af de opgaver, som venter, får vi alle i bevægelsen brug for god vind i ryggen. Det skal være mit nytårsønske, at vi får det, og med dette ønske – tak for året, der gik.

LARS P. JENSEN

Gerne lidt REVOLUTIONÆRT peber

Ved indgangen til det nye år har Samvirke bedt FDBs førstedirektør besvare nogle spørgsmål, der er „oppe i tiden“.

– Ebbe Groes, konkurrencen i butikshandelen er tiltaget voldsomt i 1968, og de private købmænd og kæder kæmpede som aldrig før for at lokke forbrugerne til – med choktilbud, kaffelotterier, nye varer og åbning af flotte supermarkeder og varehuse. Vil De påstå, at brugsforeningerne i dag er dygtigere end deres skrappeste konkurrenter?

– Nej, det påstår jeg aldrig. Men når vi gennem 60'erne har erobret større markedsandel, og når der hvert år kommer ny nettotilgang til brugsforeningsbevægelsen, må også vi vel have vore fortrin. Dette forhindrer ikke, at overgangsvise kan ændre salgsformer end vore, f.eks. lotterier, puslerier, m.v. tiltrække sig nogle forbrugeres gunst.

– Hvorfor så moralsk på forbrugernes vegne? Hvad galt er der i at give fru Jensen en spændende gevinstchance med Cirkelkaffedåsen, hvis hun nu kan lide at spille.

– Det er selvfølgelig og kedsommeligt at moralisere. Men mon alt dette lotterivæsen m.v. virkelig er et forbrugerønske? Vi er så vant til, at ethvert salgsfremmende tiltag overfor offentligheden begrundes med, at det er et forbrugerønske, mens sandheden er den enkle – og iøvrigt da ganske legitime – at sælgeren tror på, at det nye fremstød gør det lettere at sælge hans vare. Vi har en anden salgslinie, som vi tror på, og det er at give ekstra rabat til alle kaffekøbere og ikke farvefjernsyn til de få.

– Vil det sige, at brugsen helt svigter de forbrugere, der kan lide lidt sjov i gaden?

– På ingen måde. Vi er da ikke de rene puritanere. Humør i brugsens butikker er en herlig ting. Men humøret skal først og fremmest skabes ved, at butikken er rigtig. Kunden skal gerne føle velvære, når hun træder ind. Det bliver så vareudvalgets, kvalitets og prisens opgave at fastholde og underbygge denne stemning.

Vi satser ikke på hasard. Vi tror på tryghed i købet. FDB har bakket op bag tanken om et frivilligt opinionsnævn oprettet af forbrugerorganisationer og erhvervsliv i fællesskab med den opgave at tage stilling til klager fra både forbrugere og erhvervsdrivende over vildledende reklame og andre uheldige konkurrencemetoder.

– Danmarks Radios forbrugermagasin fortalte for nylig om udgiften ved et prøveindkøb af en uges forbrug af 52 almindelige føde- og drikkevarer i forskellige forretninger. Hvad mener De om den slags undersøgelser?

– Prøveindkøb og offentliggørelse af resultaterne florerer som ingsinsinde før. Der er utvivlsomt meget godt heri. Det må underbygge forbrugernes prisbevidsthed. Men når det er sagt, må jeg vel have lov til at tilføje, at ikke alle undersøgelser af denne art forekommer mig helt forsvarligt tilrettelagt. At den nævnte undersøgelse viste, at brugsen var billigst, kan dog ikke hensætte mig i forbavselse. Vort mål er at sælge varerne indenfor et almindeligt husholdningsbudget til så lave priser som muligt. At der altid vil være enkelte varer, der udbydes billigere end vore, tager vi roligt. Det er det samlede resultat, der tæller.

– Mange brugsforeninger betaler ikke så høj dividende, som blot for et par år siden. Er dividendens dage talte?

– Nej. Men der kan ikke udstedes garantier imod, at dividenden i enkelte foreninger kan blive sænket og måske endog midlertidigt helt sløffet. Dette er konkurrencens vilkår, og årsagen er først og

fremmest, at hovedvægten i dag ligger på at tilføre forbrugerne fordelene hurtigt og direkte gennem en aktiv og bevægelig prispolitik fra dag til dag. Herudover bør en veldreven kæde af brugsforeningsbutikker imidlertid på langt sigt kunne afkaste en dividende, der mindst svarer til kapitaludbyttet til ejerne hos de mest effektive konkurrerende kæder.

– Brugsforeningsbevægelsen råder over Danmarks største kombinerede produktions-, fordelings- og butikssystem og bygger på en demokratisk organisation, der giver det enkelte medlem mulighed for at gøre sin mening og stemmeret gældende på generalforsamlinger og kredsmøder. Udnyttes denne mulighed?

– Både og. Vore møder er særdeles velbesøgte. Der kommer f.eks. så mange mennesker til FDBs kredsmøder, at de politiske partiers mødetilslutning ikke kan måle sig med vor, undtagen måske under den mest hektiske valgkamp. Mødeprocenten og viljen til at være med er altså god, men jeg må erkende, at vi måske ikke altid evner at kalde på den skabende fantasi og de langtrækkende perspektiver i debatten.

– Så har brugsforeningerne vel heller ikke mærket noget til det såkaldte ungdomsoprør?

– Ungdomsoprøret er, som jeg har forstået det, et krav om større medindflydelse på det samfund, de unge skal leve deres fremtid i, og en protest mod bl.a. den effektivitetsdyrkende industristat med dens reklamedirigerede jagt efter „unyttige“ forbrugsgoder. Brugsforeningsbevægelsen kommer vel ikke i første række, når det gælder om at starte en provokation med så vidt et sigte. Derimod vil jeg tro, at andelsbevægelsens demokrati kan få interesse for unge på udkig efter et demokratisk åndehul. Vi er ikke bange for noget revolutionært peber i hverdagskosten, selv om vi forbeholder os ret til at nyse!

– Hvad med medarbejdernes indflydelse? Hvornår agter brugsforeningerne og FDB at indføre det industrielle demokrati?

– Demokrati på arbejdspladsen er for mig at se en ny etiket på en række bestræbelser, FDB længe har lagt den største vægt på. De sigter alle på at skabe et menneskeligt tilfredsstillende arbejdsmilieu. Vi prøver at nærme os dette mål ved til stadighed nøje at følge de mange trivselsfaktorer: fra løn og ydre arbejdsforhold til udviklings- og uddannelsesmuligheder, tryghedsordninger ved rationalisering – der hos os er ret vidtgående – og samarbejde med de faglige tillidsrepræsentanter. Vi giver klar besked – også i ubehagelige spørgsmål – og går ind for grundig drøftelse og høring forud for ændringer og omlægninger, således at så mange synspunkter som muligt kan indgå i det endelige beslutningsgrundlag.

– Brugsforeningerne gennemgår en dybtgående strukturforvandling fra små til større enheder, og det erklærede fremtidsmål er én samlet organisation, der i så fald vil blive landets største. Hvordan vil man sikre sig, at eksperterne på fremtidens chefposter er lige så fortrolige med bevægelsens demokratiske ideologi som „veteranerne“?

– Vi forlanger ingen trosbekendelse af lederemnerne til vore butikker, fabrikker og administration, men ser først og fremmest på de faglige og menneskelige kvalifikationer. Vor interne uddannelse er lagt sådan til rette, at ingen ansvarlig medarbejder behøver at stå fremmed over for den idémæssige baggrund. Vi har den tillid til vor idéns livskraft, at den inden for en rimelig tid vil komme til at betyde noget for vore ledere og medarbejdere, selv om de har været blanke over for den, da de startede.

– FDB har en række store fabrikker, der i hovedsagen alle er indrettet på at forsyne brugsforeningerne på hjemmemarkedet. Kan de bevare konkurrencedygtigheden uden at udvide markedet over grænserne i Norden, Europa – måske endnu længere?

– Gennem Nordisk Andelsforbund har de fem nordiske landes brugsforeninger, der tilsammen omfatter 17.000 butikker, allerede i mange år optrådt som storkøbere på verdensmarkedet – af kaffe, the, frugt og meget andet – og indkøbssamarbejdet er i de seneste år udstrakt til at omfatte en halv snes andre europæiske landes brugsforeninger. På olie- og benzinområdet er et tilsvarende samarbejde i gang mellem OK-selskaberne i Sverige, Norge og Danmark. Tanken om at inddrage vore industrier i et større marked knytter vi i Norden meget store forventninger til. For tiden undersøger et udvalg under Nordisk Andelsforbund mulighederne for at lade konsumvarefabrikkerne på forskellige områder indgå i nordisk fællesseje og enhedsledelse for at udnytte stordriftens fordele og danne et modstykke til internationale trustdannelse. Vi ønsker de bedste mulige vilkår for disse planer, og Nordisk Andelsforbund har for få uger siden i en fælles resolution opfordret regeringerne til at realisere den nordiske toldunion og uden forbehold og skranker af nogen art at styrke det økonomiske samarbejde i Norden.

DEN SKAL BARE VÆRE KOLD

Til de første pander og gryder med overfladebelægning (teflon, pyroflon, fluor o.l.), der kom i handelen, må der kun bruges redskaber af træ eller plast, så belægningen ikke ridges eller skræbes af. Denne sarthed skulle man tro ville afholde mange fra at købe varerne, men de

gik deres sejrsgang, trods sarthed og til trods for, at de er adskilligt dyrere end aluminiums- eller granitemaljerede kogekekar og pander. Hvor meget bedre de overfladebelagte er, har man jo lov at filosofere over, og om ikke-belagte pander og gryder i det lange løb er bedre, hvis de behandles med

samme ømhed. Fordelene ved overfladebelægningen:

1. Maden hænger ikke ved, og brændes eller svides vanskeligere i overfladebelagte gryder og pander.
2. Der bruges ikke ret meget fedtstof til stegning.
3. Rengøringen er meget nem, så længe belægningen er intakt.

En opfindelse, der mangler

Nu er der kommet pander i handelen med en bedre og stærkere overfladebelægning. I reklamer og brochurer hævdes det, at der kan bruges pandeknive af stål til dem. Disse påstande har Husholdningsrådet kigget på og undersøgt otte pander, hvortil der ifølge fabrikant og importør uden risiko kan bruges almindelige pandeknive (Råd og Resultater, nr. 6 1968).

Resultatet af Husholdningsrådets undersøgelse er direkte morsom. Panderne tåler nemlig stærkt slid af pandekniven, så længe de er kolde. Nu mangler bare opfindelsen at stege på kold pande!

Men altså, når panderne varmes op, bliver belægningen blødere og ridges af pandekniven – i de værste tilfælde kunne belægningen skræbes af. Kun én pande, Gazellepanden, som er den dyreste, tåler pandekniv, men har til gengæld andre minusser.

Den nye belægning er stærkere end de tidligere, og Husholdningsrådet oplyser også, at selvom belægningen ridges, bevarer panden

i et vist omfang sine egenskaber, men rådet tilråder fortsat at bruge træ- eller plastredskaber også til de nye pander, hvis deres gode egenskaber skal bevares i fuldt omfang.

Belægningen mørkner

I brug bliver belægningen mørkere. Det mener nogle fabrikanter generer husmødrene og de anbefaler derfor at panderne vaskes af med et opvaskemiddel for at hindre mørkfarvning, selv om rent vand plejer at være tilstrækkeligt.

Også denne påstand har Husholdningsrådet undersøgt uden andet resultat end, at efter vask i opvaskemiddel måtte der bruges mere fedtstof til stegning. Mørkfarvningen forblev den samme.

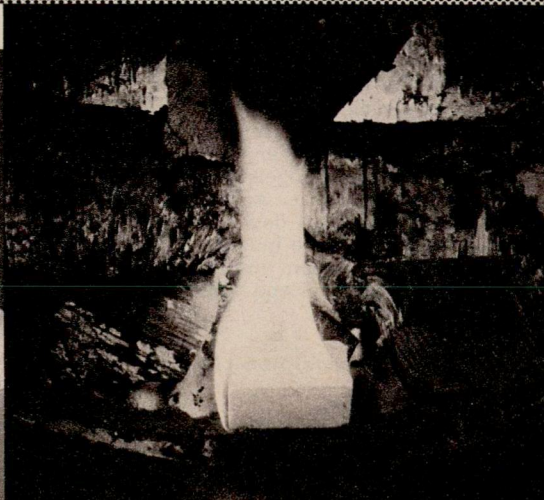
Der er ingen tvivl om, at pander og gryder med overfladebelægning har sine fordele. Hos os er vi for eksempel lykkelige for den pyroflonbelagte kasserolle den daglige havregrød koges i. Det er en leg at gøre den ren, og grøden brænder aldrig på.

Det er blot synd og skam, hvis de belagte gryder og pander skal fortrænge de gode, billigere pander og kogekekar i solid udførelse og gennemtænkt udformning fra markedet. Dem er der nemlig i høj grad brug for også, men udvalget hos isenkræmmeren synes at skrumpes sørgeligt ind.

Forbrugerne vil kun have de overfladebehandlede ting, siger de handlende. Men hvad skal forbrugerne gøre, når der næsten ikke er andet at få? Vi må spørge efter såvel de overfladebehandlede som de ikke overfladebehandlede. Begge dele hører til i et godt køkkenudstyr.

Gode små-nyheder

ZIP TÆNDER OP

Efterhånden som kakkelovnen er fortrængt af oliekaaminen, er optændingsbrænde blevet noget af en mangelvare, og det kan derfor være ret besværligt at få tændt op i pejs, kamin eller kakkelovn.

Men det lille problem er nu løst med den engelske optændingsblok Zip. En pakke Zip indeholder 12 små hvide blokke, og en optændingsblok er nok til at få ild i koks og store brændestykker. Hvis brændet er fugtigt, skal der to blokke til. Zip fænger, når en tændstik sættes til og brænder i ca. tyve minutter, hvilket er længe nok til at få ild i koks eller brænde. Der er brugsanvisning på Zippakken og prisen er 3,85 (dessin 42 12 50, fås ikke i HB).

SvAR

BRUGSEN HAR DEM

* Er det helt umuligt at få en ny børste til tæppefejmaskinen?

Jeg har både en Mette og en Anette tæppefejmaskine og på dem begge er børsterne slidt op. Jeg har spurgt i brugsen og hos børstenbindere efter en ny børste, men fået at vide, at det kan jeg ikke få. Jeg synes, det er en fejl, at jeg skal tvinges til at købe en ny tæppefejmaskine, når den jeg har er helt i orden bortset fra børsten. – Stinne Bregendahl, Skrådstrup, Mariager.

* Deres brugs må have overset reservedele til tæppefejmaskinerne Mette og Anette i varefortegnelsen. De kan skaffes fra specialvarelageret, og da det er en en-styks-ordre, er der ingen problemer i den sag. Her er en fortegnelse over de reservedele der kan fås til de to tæppefejmaskiner:

Børster	ordnr.	49 92 50 S	til 3,70 kr.
Skaft tredelt komplet,	"	49 92 51 S	" 4,95 "
Forlængelse til skaft	"	49 92 52 S	" 1,65 "
Hjul diameter 45 mm	"	49 92 53 S	" 1,00 "
Nylonruller 22 mm	"	49 92 55 S	" 1,95 "

ALT FOR KUNDERNE

* I efteråret fik Forbruger-nyt mange læserbreve med anmodning om flere sylteetiketter i rullerne med syltepapir. Men vi fik også breve, hvor man bebrejdede os, at man skulle købe syltepapir for at få etiketter, for syltepapir bruger den moderne husmor ikke. Hun køber Vita film, som er selvklebende, men så mangler man jo etiketterne. Kan vi ikke få dem i løssalg blev der skrevet.

* Sagen er klaret. Selvklebende etiketter købes i forbrugerpakning i brugsen.

HUSMODERRABAT PÅ KRYDDERIER

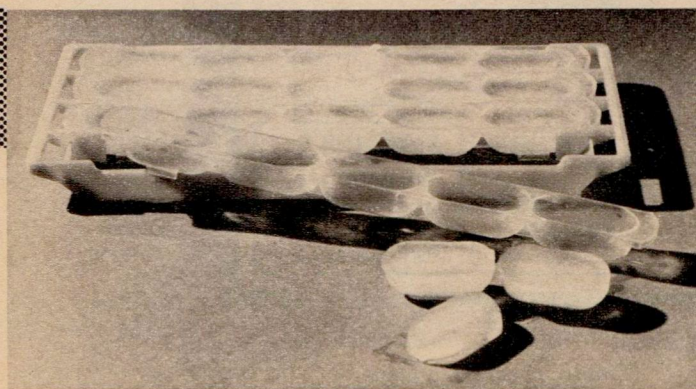
* For to år siden lærte jeg sellerisalt at kende, siden står det altid på bordet. Vi bruger det meget, og vil gerne have, at det kan fås i poser, så nyt glas ikke skal købes hver gang, men brugsen siger, at efterspørgslen er for lille.

Alt for få kender dette dejlige krydderi og ligeledes Det tredje krydderi, som næsten er uundværligt i den daglige madlavning, for det sætter prikken over i'et i sovs, stuvninger og supper. Kunne der ikke gives husmoderrabat på krydderierne? Men kun på ét glas ad gangen, så man kan få tid til at prøve med hvor lidt en god virkning kan opnås. – L. Andersen, Aggersborg pr. Aggersund.

* Vore fine krydderier fører faktisk en lidt upåagtet tilværelse siger FDBs krydderimølle. Vi vil gerne tage spørgsmålet om mere oplysning om de små, men virkningsfulde krydderier op.

Hvad hedder det?

Siger De min hjemmefryser eller min dybfryser? Måske begge dele i flæng. Men nu er man blandt dybfrostfolk blev en enige om, at det rette navn er dybfryser, hvad enten den står i hjemmene eller i butikker. Man håber, at ejere af en hjemmefryser – undskyld dybfryser – fremtidigt vil prøve at nøjes med det vedtagne navn dybfryser.

Isternerne triller ud

Endelig en isterningebakke, hvor de frosne terninger løsner sig uden vandhanens hjælp, og med terninger i passende størrelse til drikken.

Tyve isterninger er der

plads til i de fire rækker, der ligger i bakken. Hver række kan tages ud af bakken, og med et let „vrid“ falder isternerne ud. Prisen er 2,95. (Dessinnr. 42 80 11 S, fås ikke i HB.)

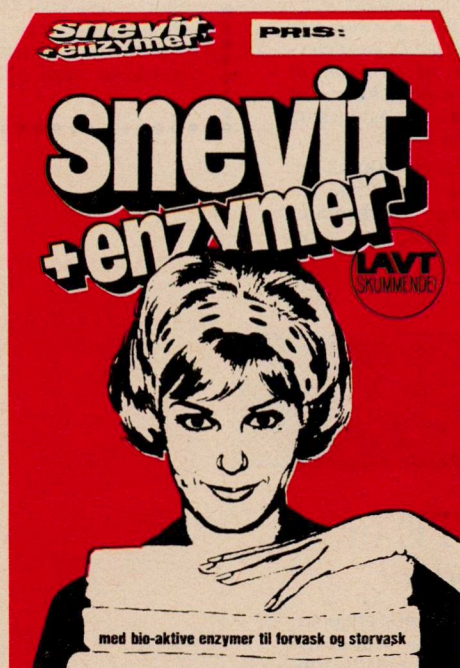
METTE er forbedret

Den kendte tæppefejmaskine Mette har fået et nyt børstesystem med en trævalse, med indstukne børster i fem rækker. FDBs prøvekokken har fejlet husets tæpper med den ny model og rapporterer, at de ret stive børster fejler effektivt uden at være for hårde mod tæppernes luv. Tæppefejmaskinen løber let, og den nye model er mere lydsvag end den gamle. Prisen er 16,85, dessinnr. 27 16 27.

Nye Snevit-brugere kan begynde her

(i det små
-og uden lotteri)

lille pakke

kæmpepose

Nogle har brug for meget - andre kun for lidt. Derfor fås
Snevit med enzymer nu også i pakker!

Pensionistrejser

FOR BRUGSENS MEDLEMMER

Brugsforeningen HB har i en årrække foruden daglige forbrugsvarer også solgt ferierejser. Til formålet oprettede man i 1957 rejsebureauet Comus, som støt og sikkert er vokset i både størrelse og anseelse.

En del af Comus-rejserne sker pr. fly bl. a. til Østrig, Italien og Spanien. For sådanne rejser gælder, at arrangementen lang tid i forvejen bindende må reservere pladser både i flyvemaskinerne og i hotellerne på rejsemålet. Bliver det beregnede antal rejser ikke solgt, skal disse reserverede pladser alligevel betales af rejsebureauerne, som derfor ofte kort før en rejses afgang tilbyder sådanne rejser til nedsat pris.

HB's rejsebureau har i de seneste år tilbudt sine usolgte pladser til pensionister inden for sin medlemskreds. Mange ældre mennesker har derved fået lejlighed til for ca. halv pris at få en god ferierejse. Med den stigende aktivitet, Comus rejsebureau har fået, er også antallet af billige rejser for pensionister vokset, således at man kan tilbyde dem til andre end pensionister, der er medlemmer af HB – også til ca. halv pris.

HB's ledelse har fundet det rimeligt og naturligt, at det bliver pensionister, der er medlemmer af andre brugsforeninger landet over, der får tilbudene, og det sker altså på denne måde i Samvirke.

Hvilke rejser er det.

De ferierejser, der her er tale om, er alle ottedages ture til de rejsemål, der er angivet på hosstående anmeldelsesblanket. Det er som nævnt fly-rejser, og de påbegyndes alle i Kastrup lufthavn. Det vil fortrinsvis være på rejserne, der afgår uden for højsæsonen – altså enten i foråret og forsommeren, eller i sensomme-

ren og efteråret. For den angivne pris får pensionist-deltagerne nøjagtig de samme ydelser, som rejsens øvrige deltagere, både med hensyn til værelser, servering, rejseleder-assistance, rejsegodsforsikring, betjeningsafgift og hvad der i øvrigt er angivet i den pågældende rejses program. At rejserne fortrinsvis ligger i for- og eftersæsonen er for ældre mennesker ofte en fordel, i hvert fald ved besøg i sydlige lande. For sådanne pensionister, hvis sygekasse ikke dækker

eventuel sygdom og transport fra udlandet, tegner Comus-rejsebureau en særlig forsikring uden ekstra betaling for pensionisterne.

Til eventuel deltagelse i udflugter og til personlige udgifter – f. eks. drikkevarer – må der regnes med, at der skal anvendes et mindre beløb.

Rejserne påbegyndes til Mallorca i marts; til Costa Brava i Spanien i maj og til Østrig og Italien i juni. Vinterrejser til Zell am See i Østrig afgår fra januar til marts.

Hvem kan deltage.

Disse rejser tilbyder HB på de omtalte vilkår til alle fkepensionister og til sådanne, som har folkepension i forbindelse med anden pension, og som er medlemmer af en dansk brugsforening.

Melder der sig flere interesserede, end der er pladser til, sker udvælgelsen ved lodtrækning, og de anmeldte, som ikke udtrækkes, forbliver noterede til deltagelse senere, når mulighed forefindes. Man kan på anmeldelsesblanketten godt tegne sig for flere af de angivne rejser.

Ægtefæller til pensionister, som ikke selv er pensionister, kan ligeledes anmeldes, men disse må da betale rejsens fulde pris – ca. det dobbelte.

Varslet bliver kort.

Efter sagens natur må ansøgerne være indstillet på at skulle rejse med ganske kort varsel. Det vil blive meddelt kun fem dage før rejsen skal afgå. Det er nødvendigt, at Comus rejsebureau får omgående svar på et tilbud, og kan ansøgerne opgive et telefonnummer, hvortil der kan gives besked fra rejsebureauet, vil det være en stor fordel for begge parter.

For alle rejserne gælder, at deltagerne skal have gyldigt pas med.

Denne kupon indsendes til:

COMUS REJSEBUREAU, Nørrevold 15, 1358 København K.

Jeg er interesseret i at deltage i en af de nedenfor nævnte flyverejser på de vilkår, der er anført i Samvirke nr. 1, 1969.

SPANIEN:			ØSTRIG:	
Mallorca	395 kr.	☐	Seefeld i Tyrol	295 kr. ☐
SPANIEN:			ØSTRIG:	
Costa Brava	355 kr.	☐	Kitzbühel i Tyrol	295 kr. ☐
ITALIEN:			ØSTRIG:	
Rivieraen	345 kr.	☐	Westendorf i Tyrol	295 kr. ☐
ØSTRIG: Zell am See i Salzburger Land (vinterrejse)				295 kr. ☐

Sæt X ved en eller flere ønskede rejser.

Nedenstående bedes venligst udfyldt tydeligt, eventuelt med blokbogstaver eller på maskine.

NAVN:			
ADRESSE:			
POSTNR.:		POSTDISTR.:	
PENSIONSREGIST. NR.:	FØDSELSÅR OG DAG:	EGEN TELEFON:	ELLER TELEFON, DER KAN BENYTTES:
ÆGTEFÆLLENS NAVN: (hvis denne anmeldes)			
ÆGTEFÆLLENS PENSIONS REG. NR.:		FØDSELSÅR OG DAG:	
EVENTUELLE BEMÆRKNINGER:			

Det er sjovt at „læse billeder“, og det stimulerer børnenes fornemmelse af, hvad det i grunden er, de læser om.

blandt andet den forståelsesmæssige side af sagen – er lige så vigtig som at kunne læse højt og hurtigt.

FDB's oplysningstjeneste har netop lagt sidste hånd på et sådant undervisningsmateriale, som nu tilbydes skolerne landet over. Det har fået navnet „Brugsens læseleg“ og fortsætter den række af materialer for de yngste elever, hvortil blandt andet også „Legebrugsen“, en utraditionel form for begynderundervisning i regning, hører.

Læsning med indholdsanalyse

Læselegens formål er at indøve en vigtig disciplin i danskundervisningen: læsning med indholdsanalyse. Oplysningstjenesten har ladet flere pædagoger gennemgå og afprøve læselegen, som erklæres for et egnet supplement til danskundervisningen på 4.-6. klassetrin i både normalklasser og klasser med hæmmede børn.

Behovet for at læse bedre mærkes såmænd også af mange voksne. De har sikkert selv været ude for at måtte læse flere sider eller spalter to gange, fordi de ikke ved første gennemlæsning fik ordentlig fat på tekstens mening!

Materialet til „Brugsens læseleg“ er udarbejdet i form af klassesæt, der består af et passende antal opgavehæfter og kontrolark, som benyttes i sammenhæng med brugsforeningsbevægelsens farvestrålende 100-års jubilæumsplakat fra 1966. Plakaten viser en stor gruppe unge og ældre mellem hverandre, anbragt i forskellige situationer og iført de sidste hundrede års mest karakteristiske klædedragter. Der er angivet ét bogstav ved hver af personerne på billedet, og ved hjælp af opgavehæftets få, men alligevel fyldestgørende signalementer skal børnene prøve at identificere de enkelte personer og skrive de respektive bogstaver på kontrolarket. Rigtigt sammenstillet vil bogstavrækkerne lidt efter lidt komme til at danne en sætning.

Forståelsen vigtigere end hastigheden

Manden bag denne idé er lærer Gerhard Crone Nielsen, Sallinge ved Skive, som arbejdede i et stykke tid med meto-

Sjov leg GØR BØRN TIL bedre læsere

Lige som mange voksne har børn ofte en generende læsevane: De læser uden at opfange ordenes betydning. — Derfor kommer nu „Brugsens læseleg“.

Et læresystem, som ikke bare tjener til skoleelevers almindelige læsetræning, men som også hjælper dem til fortrolighed med betydningen bag ordene og med at huske betydning-

gen – det er, hvad adskillige skoler jævnligt har brug for, fordi det i danskundervisningen ikke er gjort med at lære børnene at stave sig møjsommeligt igennem en tekst. Sprogbevidstheden – altså

den, inden FDB's oplysningstjeneste tog den op. Det er også ham, der er forfatter til opgavehæfternes tekst i „Brugsens læseleg“.

– Tanken om at benytte jubilæumsplakaten i undervisningen opstod, da jeg opdagede, at et par af mine elever læste en lille smule for flygtigt, fortæller læreren. Der var ikke noget i vejen med deres læsehastighed, men de gik alligevel glip af for mange detaljer i det, de læste. Plakaten hang tilfældigvis i det lokale, hvor læseundervisningen foregår, og eleverne havde allerede i nogen tid studeret den ivrigt. Derfor tænkte jeg, at den måtte kunne bruges til dette formål.

– Er forståelselæsning i almindelighed et forsømt område i skolerne?

– Nej, der findes visse andre materialer, eksempelvis med skattejagter m. v., som tager sigte herpå. Men man kan sige, at mens læseundervisningen ellers mest drejer sig om at få eleverne til at kunne læse med normal hastighed, kendetegnes denne form for læsning ved, at den hele tiden „bremser“ eleverne, som derved kommer til at analysere det læste. For at løse opgaverne må de jo nødvendigvis spekulere over, hvilke figurer de skal lede efter. Med en sådan nærlæsning, som jeg foretrækker at kalde det, drejer det sig altså ikke om tempoet, men om forståelsen, og resultaterne af mine hidtidige forsøg med metoden synes at love godt.

– Skal læselegen efterhånden udbygges med flere opgaver?

– Det er jeg ikke helt klar over. Som den nu foreligger, er den især beregnet for lidt større børn, men muligvis kunne den også bruges i 1. og 2.-klasserne, hvis man for eksempel klippede figurerne ud og stivede dem af med karton. Men her må jeg vist appellere til mine kollegers fantasi. Det, jeg har lavet, er kun et beskedent materiale, som jeg imidlertid håber, at flere kan få glæde af.

Eleverne kan samarbejde

Oplysningssekretær Frank Olsson, FDB, der har medvirket ved bearbejdelsen af materialet, siger:

– Læselegen forløber måske bedst i deletimer eller i klasser med et begrænset antal elever, hvor læreren hele tiden kan gribe hjælpende ind. Men større klasser kan naturligvis også læselege, eventuelt sådan, at eleverne arbejder sammen to og to, så hvert par har sin plakat og kontrollerer hinanden indbyrdes. Vi har fremstillet fem opgavehæfter, og i hvert hefte er der tyve opgaver. Hvor mange timer, der skal gå med disse øvelser afhænger i høj grad af eleverne selv.

Legende let bliver det ikke for de elever, der i den kommende tid skal binde an med opgaverne. Men en sjov leg er det alligevel og en god måde at blive en bedre læser på.

**Skift
til 46 øre!**

-det er OK

En original mærkevare-
cerut fyldt med
udsøgte tobakker af en
kvalitet, der ellers kun anvendes til langt dyrere cerutter.

Ekstra mild og altid lys.

Skift i dag ...

OK fås i 10, 20 og 50 stk.

J. P. SCHMIDT JUN.

Øvelsesbutikken i Moshi.
Indsat: den danske brugs-
foreningsrådgiver Mogens
Ryssel.

BRUGSEN BILLIGST VED RADIOENS PRØVEINDKØB

I Danmarks Radios forbrugermagasin „Familiespejlet“ har en udsendelse oplyst om resultatet af prøveindkøb af et typisk ugeforbrug hos Irma (København), Brugsen (Helsingør) og de „frie“ handlende (Købmand, slagter, ismejeri, grønthandler) og så videre i København.

Den samlede udgift blev:

Brugsen: 193,73 kr.

Irma: 203,91 kr.

„Frie“ handlende: 206,71 kr.

Altså en forskel på 12,98 fra den dyreste til den billigste.

Det blev i udsendelsen understreget, at prøveindkøbene ikke gav sig ud for at være den højeste viden-skab, og at noget af de konstaterede prisforskelle kunne skyldes kvalitets- og vægtafvigelser mellem varerne i de 3 „indkøbskurve“, men man mente i hvert fald, at prøveindkøbene gav et fingerpeg om tendenserne til prisniveau-forskellen mellem de tre konkur-rent-kategorier.

Den liste, der blev købt ind efter, omfattede 52 gængse føde- og drikkevarer.

I kvalitetsdiskussionen i radioudsendelsen klarede brugsens varer sig fint. Socialrådgiver Tine Bryld henstillede til brugsforeningerne at tage flere specialiteter ind i sortimentet, da hun mente, at der er for lidt priskonkurrence på disse varer.

AFRIKAS FØRSTE ØVELSES-BRUGS

Blandt alle de mange og svære problemer, brugsforeningsbevægelsen møder i udviklingslandene, er mangelen på kvalificeret personale et af de betydeligste. Mange steder har man måttet bemande butikkerne med folk, hvis viden om både andelsbevægelse og butikshandel er næsten nul – og resultatet kan naturligvis let blive til skade både for økonomien og for den tillid i den brede befolkning, som brugsforeningsbevægelsen nødvendigvis må bygge på.

Det var derfor en mærkedag, da man for nylig i Tanzania åbnede landets og Afri-

kas første øvelsesbutik. Den ligger i Moshi og er direkte knyttet til den øvrige kooperative uddannelsesvirksomhed, som i nogle år har fundet sted i dette område med stærk skandinavisk bistand.

Butikken er en gave fra den svenske brugsforeningsbevægelse, og dens virksomhed med uddannelse af afrikanske uddelere vil bygge på de erfaringer, som er indvundet af Ushirika-gruppen: fire skandinaver, deriblandt danskeren Mogens Ryssel, som i nogle år har arbejdet for Tanzanias forbrugerkoo-peration.

Den længste togrejse, man kan foretage, uden at skifte tog, går fra Moskva til Vladivostok ved Stillehavet, cirka ti tusinde kilometer. Fra en togrejse, der foregik netop på denne årstid, fortælles her i tekst og billeder om indtryk af Sibirien og om russiske medpassagerer.

Små landsbyer med mørkebrune træhuse dukker op og forsvinder igen under togrejsen tværs gennem Sibirien.

På tværs af et kontinent MED TOG

Den transsibiriske jernbane! Giver disse ord ikke en forestilling om et lille tog, der i ugevis kæmper sig gennem meterhøje snedriver, om pelsklædte passagerer, der af og til må ud for at være med til at skovle toget fri af sneen, mens ulve tuder rundt omkring...

Virkelighedsbilledet er noget andet. Ugentlig går der fem eksprestog fra Moskva til Vladivostok. Ind mellem dem kører hurtigtog, lokaltog, godstog på den lange strækning. Den oprindeligt ensporede banestrækning har nu mange spor til afvikling af den tætte trafik.

Hele rejsen er godt ti tusinde kilometer, og turen i sin helhed koster 1700 kroner fra Helsingfors, sovevogn og mad indbefattet, hvis man er udlænding. Flyveturen koster ikke meget mere, men oplevelsen: at møde Sibirien i en vinteruge, får man ikke fra flyvemaskinen. Derfor sad vi en dag i toget på vej til Japan.

Turen fra Moskva til Vladivostok tager otte dage. I en hel uge skal vi bo og leve i toget. Skal man hjemme i Danmark rejse otte timer med toget, føles det som en lidelse. Men den lange togrejse føltes ikke langtrukken. En stor del af tiden går med at se ud af vinduet. En del af tiden spiller man skak eller kort, lidt får man også læst, men ikke meget. Man er selskabeligt anlagt i toget. Der er hele tiden gæster i kupeen, man går på besøg i andre kupeer, eller man står ude i gangen og snakker.

Fra Moskva var vi kun syv udlændinge, der skulle til Japan. Resten var russere. Trods store sprog vanskeligheder fik vi lært en del om vore medpassagerer, og de noget om os. Fingersprog og en ordbog kan man komme langt med. Man kommer hurtigt på fornavn, man kommer hurtigt ind i deres tilværelse. En del af dem, der rejste sammen med os (på anden klasse) var officerer, der skulle forflyttes

til baser nær den mongolske eller kinesiske grænse. Ofte havde de hele familien med. Hvilken omvæltning for disse mennesker. En familie i vognen kom fra Ukraine, en anden fra Leningrad, en tredje fra Murmansk ved Ishavet. Ingen af dem havde været i Sibirien før. Nogle syntes bekymret ved udsigten til at skulle være naboer til kineserne, det gjaldt måske familierne mere end soldaterne.

Hverken de passagerer, vi var sammen med i dagevis, eller de der kom på toget, og forlod det efter „bare“ et døgn kørsel, kunne fatte, hvordan det lod sig gøre, at to danske lærerinder kunne spare penge op, sige deres arbejde op og bare rejse – fra Danmark til Japan – på ubestemt tid.

Folk var meget interesseret i at høre om Danmark. Vi ærgrede os over, at vi ikke havde medbragt nogle prospektkort, brochurer eller bøger om Danmark. Til vores store overraskelse vidste alle lidt om vores land. F.eks. var der mange, som vidste, at den lille havfrue havde fået hugget hovedet af, og at hun bar kunstnerens kones ansigtstræk.

Vi rejste på anden klasse. Vognene er indrettet som ligge-vogne med fire køjer i hver kupe så der manglede ikke plads. Vi lagde straks mærke til, at vinduerne var dobbelte og ikke kunne åbnes. Det forstod vi grunden til, da vi senere så, hvordan der ude på forperronen ligefrem kunne ligge snedriver, selv om alle døre var lukket.

Der var varmt i toget. Sommetider for varmt. Hver vogn for sig bliver opvarmet af et fyr i den ene ende. En temaskine, hvor der døgnet rundt brygges te er tilsluttet ovnen. Ved længere stop på stationerne bliver varmeapparaterne forsynet med kul og vand.

Teen sørgede vogn-konduktøren for – blandt andet. Aldrig havde han fri. Først og fremmest var han (eller hun) billetkontrollør. Det var dog ikke mindst på grund af de lange strækninger, alle passagerer skulle køre – langt det mindste job. Ved stationerne måtte konduktøren ud for at slæbe nyt kul ind, bære kufferter ud af og ind i toget. Konduktøren skulle kalde på passagerer, når det igen var tid at stige ind i toget under op-

holdet på stationerne. Skulle folk af om natten, måtte konduktøren vække de sovende.

Det var også konduktøren, der skulle gøre rent i hele vognen. Ind imellem trak han (eller hun) en hvid jakke uden på den tykke pelsjakke, og så blev en bakke med te båret rundt til kupeerne. Teen serveredes i glas, som stod i metalholdere. Ved første øjekast så de helt „gammeldags“ ud, indtil man opdagede, at det indgraverede mønster ikke

var fugle men små raketter og sputnikker, der fløj hen over hustagene.

Der er ikke megen forskel på anden klasse og første klasse. Tredje klasse, som rummer de fleste passagerer, er derimod knapt så komfortabel. Der er smalle træbrikke overalt til at sove på, der er myldrende fyldt med mennesker i vognene. Her spiser, sover og opholder man sig hele døgnet.

Det er sjældent, at folk fra

Dragerne må på mange stationer bruge hestslæde for at transportere passagerernes bagage. Banevognen står ruteangivelsen: Moskva-Vladivostok (T. v.) – Kitlen strammer vognens tjener, men han er også godt polstret i ter og pelsjakke under den. (Herover.) – Konduktøren serverer te i sin vogn og har utallige andre ting i de otte dage rejsen varer. Metalbægrene med sputnikmotiver. Pelshuen sidder på hovedet meste af døgnet. (T. h.) – Der er livlig handel på perronerne, når toget gør et kort ophold. Passagerne køber rejseforplejning ind, og at der på kioskerne standard viser billederne herunder til venstre og yderst til højre. – Herunder en landsby, toget passerer under kørslen. Der er vand i alle huse, fjernsyn mangler ikke, men man må vandet hentes i brønde.

tredje klasse vover sig ind i spisevognen. De hyppigste gæster er udlændingene, for de skal jo med deres spisebillet have tre måltider om dagen. Det er udmærket mad, og der er nok af den. Der er både tjener og to servitricer, og alle er varmt klædt på. Og de har en lang arbejdsdag. På visse tidspunkter er alle borde optaget, og betjeningen har så travlt, at opvaskedamen selv må ind i vognen for at rydde af bordene.

Landskabet bliver man faktisk ikke træt af at se på. Med den hårde frost er der solskin og blå himmel hver dag. Men der var ikke nær så meget sne, som vi havde forestillet os.

De første par dage er landskabet fuldkomment fladt, men også disse endeløse sne-marker har deres charme. Mørke nåletræer eller lyse birke med sne på, bryder ensformigheden. Ofte følger vi et kanespor flere kilometer, og indhenter til sidst kanen, der bliver trukket hen over sneen af tre heste, nøjagtig som vi derhjemme havde forestillet os det skulle foregå i Rusland.

At kaneturene måske ikke alle sammen er slet så fredelige, som vi ser dem fra toget, viser resterne af et natligt ædegilde: et stort, næsten opspist kadaver og mange spor uden om. Ulve har været på spil. Levende ulve ser vi dog ikke, men spektaklet fra toget skal nok holde dem væk.

Der er mange landsbyer langs jernbanen. Store hø-

stakke ude i sneen står som signaler, hver gang vi nærmer os en bebyggelse. Byernes mørkebrune bjælkehuse danner en smuk kontrast til den hvide sne. Fra hver skorsten stiger røg lige op. Folk bevæger sig i ro og mag omkring, et sted står en hest foran en endnu tom kane og venter på at blive rørt. Alt virker så fredeligt.

Men der er ikke indlagt vand i alle huse. Vi ser kvinder gå med vandspande i et åg over skuldrene. Derimod er der elektrisk lys i alle huse, og de er alle sammen dekoreret af fjernsynsantennernes lette tråde.

Et par minutter før toget skal gøre et længere holdt på en station, begynder vi at iføre os alt det varme tøj, vi har. Så snart toget holder, styrter vi alle ud. På stationerne er der boder, hvor kvinder sælger varm mad. Her køber de fleste passagerer deres rejseforplejning. De får maden øst op i deres lille madspand og spiser den siden i toget. I andre boder sælges græskarkerner, tørret fisk, æg, brød og alt andet spiseligt.

For det meste holder toget en halv snes minutter på disse stationer, men man opdager, at man ikke helt kan regne med det. Et par gange når toget at sætte sig i bevægelse, så vi må hoppe op på en af de bagerste vogne og derefter gå hele vejen igennem toget frem til vor egen vogn, og der må vi berolige konduktøren, der er bekymret, fordi „hans passa-

gerer" syntes forsvundet i den sibiriske ødemark.

Jo længere østover, vi kommer, des mere mongolske træk har de folk, der står på toget. Alle er pakket ind i tøj, så de kun bevæger sig langsomt i deres frakker, tørklæder, bælgtanter, filtstøvler og pelse. Små børn er fuldkomment pakket ind i en tyk pose af tøj eller pels, så kun lige den lille næse stikker frem. Dragere med slæder til bagagen venter på peronerne. Ventesalene er tæt pakket med mennesker, der tålmodigt sidder i venten på deres forbindelse med et lokaltog.

TAL NU MED TRYG

- ✧ De har ret til at fradrage 2500 kr. på selvangivelsen, når pengene er opsparet til livsforsikring.
- ✧ Moderne opsparing i TRYG gi'r familien tryghed - og De sparer skat.
- ✧ De kan nå det endnu. Tal TRYG-livsforsikring med en fagligt uddannet TRYG-medarbejder — det betaler sig!

TRYG

... de forsikredes eget selskab

Rosenørns Allé 1, 1970 Kbh. V (01) 3522 11

På de fleste stationer på hele strækningen er der en buste eller en hel statue af Lenin. Inde i ventesalen kan man være sikker på at finde ham på et billede omgivet af røde flag. I kioskerne kan man købe postkort med Lenin i forskellige situationer. Man kan også købe små emblemer med hans billede på.

Der er altid to ure på stationen. Det ene viser moskvatiden, og det andet viser den lokale tid. Moskvatiden angives i køreplanen, men i spisevognen regner man med lokaltiden. Under rejsen må uret stilles frem otte gange.

Bjergene kommer, når man nærmer sig Irkutsk og Bajkalsøen, verdens dybeste. Alle rede længe før, er folk begyndt at tale om søen, og deres øjne stråler af stolthed. Da vi endelig ser den, synger vi sangen om Bajkal. De fleste af vore russiske medrejsende ser for første gang søen, der på denne årstid er et isøde.

Indtil for nylig har Bajkalsøen været et mysterium for videnskaben. I søen findes nemlig dyre- og fiskearter, som ellers kun findes i havet. Der lever f. eks. sæler i Bajkalsøen. Man havde derfor forestillet sig den mulighed, at søen skulle være forbundet med det nordlige ishav ved en underjordisk, naturligt dannet kanal, men først for nylig er man gået bort fra denne hypotese. Gåden om det fremmede dyrelivs tilstedeværelse i den op til 1940 meter dybe sø er derimod stadig uløst.

Da toget kører videre mod øst, bort fra Bajkalsøen, begynder termometret for alvor at vise minusgrader, det når helt ned til minus 25 grader, men der er så at sige ingen sne. Hestevogne eller lastbiler er de almindelige befordringsmidler. Her er der tilmed så koldt, at der kun kan vokse små træer. Men trods kulden ser vi her kreaturer i det frie. Det er store flokke af sorte får, bevogtet af en hyrde. I indhegninger omkring landsbyernes huse går køer og geder, mens landbrugernes små sorte svin løber frit omkring overalt uden om husene.

Japanfarende skal skifte tog, da Moskva-Vladivostok ekspressen er cirka seksten timers kørsel fra sit endemål. Det bliver til stor afskedstagen med vore russiske medpassagerer og ikke til megen søvn den sidste nat. Vi må på afskedsbesøg fra den ene kupe til den anden. Folk er rørende søde og giver os små afskedsgaver: Postkort med skreven hilsen bag på, glas med hjemmelavet solbærsyltetøj, mønter, sågar en gramfonoplade var der blandt gaverne til os. Det var desværre én med vesteuropæisk popmusik. Pladens indehaver havde forlystet hele vognen med popmusik lige fra Moskva.

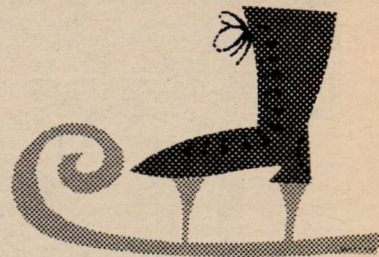
Toget fra skiftestationen Khabarovsk til havnebyen Nakhodka hvorfra

færgen går til Japan er luksuspræget i forhold til Sibiriens-ekspressen. Der er endog læge i toget og en guide fra rejsebureauet Intourist. Sproget i toget er engelsk, tysk eller fransk lige som man vil have det.

Spisevognens menukort er meget langt og meget alsidigt. Det virker helt mærkeligt at blive påtvunget denne „vesteuropæiske“ stemning helt herude, og det virker helt naturligt, da toget når endestationen Nakhodka, og toldbehandlingen foregår på russisk. Med en isbryders hjælp kommer færgen ud af havnen. Et helt kontinent er krydset — med et tog.

HANNE GULDBORG

- sådan kan De nedsætte benzinforbruget

vinterkørsel

Om vinteren køres vognen varm ved sædvanlig kørsel i moderat fart. Varmekøring ved kantsten bruger benzin til ingen nytte og bidrager til, at motoren soder til.

God tur!

Familiemæssige tragedier skal afværges

Brugsforeningen HB anlægger ny kurs over for butikstyverier og ansætter en socialrådgiver, som skal søge at hjælpe butikstyre til større standhaftighed over for moderne butikkers fristelser.

... Der rapses som aldrig før i butikkerne... Teenagere forlader modebutikker med tre-fire nederdele og bluser... Ældre mennesker er ivrige rapsere... Dette er blot nogle af de overdrivelser, man i de sidste måneder har kunnet læse i dag- og ugeblade. Butikstyverier er nemlig „stof“.

Trods disse overdrivelser er det en kendsgerning, at butikstyveriernes antal er steget stærkt i de seneste år. Indførelsen af selvbetjening har givet berigelsestyre en tilsyneladende god chance og givet mindre godt befæstede kleptomannaturer uimodståelige fristelser.

En brugsforening som HB med sine mange varehuse og store supermarkeder har naturligvis gennem årene haft en helt bestemt retningslinje for behandling af tyverier, både de grovere og dem, man vurderer som mindre graverende rapsier.

Nu er butikskontrollen i HBs butikker blevet skærpet gennem ansættelse af et antal specielt uddannede butikskontrollanter. Samtidig er behandlingen af de forekommende tilfælde blevet ændret.

Groft tyveri, der umiskendeligt er sket i berigelseshensigt, vil HB anmelde til politiet, og det må formodes, at alle sådanne sager fører til domfældelse og straf. Hensigten med straf er naturligvis at afskrække misdædere fra gentagelser, og at give andre forståelsen af, hvor alvorligt noget sådant er.

Andre former for tyveri i HBs butikker kan man naturligvis heller ikke lade passere upåtalte, selv om der ofte er tale om tyveri af ting af såre beskeden værdi og uden egentlig betydning for tyvens egen økonomi.

I alle sådanne tilfælde vil HB derfor forlange, at de pågældende fremstiller sig til samtale med HBs socialrådgiver. Hensigten hermed er først og fremmest at forsøge at gøre det klart for de pågældende, hvilken uhyre risiko de løber ved at stjæle. En afsløring, eventuelt med politianmeldelse til følge, vil jo kunne medføre personlige og familiemæssige tragedier af uhyre omfang, og alt for ofte konstaterer man, at de, der i et øjebliks letsindighed har forsøgt at stjæle, overhovedet ikke har gjort sig denne risiko klart. Dette gælder vel ikke mindst de ganske unge.

Det er vel heller ikke udelukket, at samtale med en socialrådgiver i mangfoldige tilfælde vel kunne afdekke de egentlige årsager til, at tyveri har fundet sted, og måske således hjælpe de pågældende til større standhaftighed over for de fristelser, som de moderne butikker byder på.

Den således indførte ordning vil ikke være frivillig. Hvis et tilbud om konsultation hos socialrådgiveren afvises, vil en politianmeldelse ikke kunne undgås.

Med en udvidet kontrol i butikkerne og med disse regler for sagerens behandling håber man i HB dels at kunne begrænse sagerens antal, og dels at have sikret en rimelig og medmenneskelig behandling af de implicerede.

OK VINDER NYT TERRÆN

Andels-olieselskabet OK har nu 125 benzinsalgstationer spredt i Jylland. Flere vil komme. OK har planerne klar for forsyningen af sit jydsk net:

* *Sydjyske* stationer forsynes fra et tankanlæg, OK købte i Esbjerg havn sidst i 1968.

* *Midjyske* forsynes fra et andet benzinselskab i Århus, og denne forbindelse opretholdes fremover.

* *Nordjyske* skal forsynes fra et importanlæg i Aalborg havn. OK har vedtaget dette skridt. Indtil anlægget er bygget, dækkes OKs benzinstationer på anden måde.

På dette leverancegrundlag kan langt flere end de nu eksisterende 125 benzinsalgstationer forsynes. Antallet vil stige stærkt, idet det er OKs ønske at nå op på at dække 15 pct. af landets benzinforsyning.

Benzinsalgstationer har hidtil udelukkende været etableret ved brugsforeninger, og OK fortsætter hermed, bl.a. fordi OK er „barn af familien“. Men man kan regne med fremtidig også at se OKs skilte andre steder. F.eks. er en OK tank for nylig åbnet ved en jydsk auto-forhandler. På denne måde fyldes „hullerne“ i forsyningsnettet ud. OKs opgave er naturligvis at sørge for, at de bilkørende finder OKs tanke fordelt hele landet over og med rimelig afstand.

Benzinsalgstationerne forsynes fra store tankvognstog. I det jydsk område vil de snart køre rundt efter en fastlagt køreplan. På denne måde sørger tankvognene for, at der altid er OK benzin i tankene. Denne fordelingsteknik er effektiv, men den koster penge. Et enkelt tankvognstog koster omkring 200.000 kroner, og OK har i Jylland alene brug for fem-seks tog.

Tankbilerne bliver under deres kørsel på vejene gode reklamer for OK benzin. Men der er andre måder at gøre den kendt på. *Prisen*, f.eks. OKs benzin har hidtil været billigere end de fleste andre benzinselskabers mærker og er det stadig. Men i Sønderborg gav det sig kort før jul udslag i en lokal reaktion fra et af de store olieselskabers

side, som – formodentlig presset af konkurrencen – nedsatte benzinen med to øre. Dagen efter fik det følgeskab af et par andre af „de store“.

Disse prisnedsættelser gælder kun i Sønderborgområdet, hvor byens brugs og OK i forening har haft stor succes på et par store servicestationer, som blev oprettet omtrent samtidig med åbningen af Sønderborg brugsforenings store Kvickly-varehus.

Det viser sig altså, at OK har kunnet gøre sig så fordelagtigt bemærket på markedet, at selskabet fik slået hul på „de stores“ prispolitik. Alligevel er OK stadig billigere med sin benzin.

Også i kontakten med andre andelsselskaber har OK vundet terræn. For nylig har selskabet sluttet overenskomst med Dansk Landbrugs Andels-Maskinindkøb (DLAM), hvorefter OK skal levere olieprodukter til det store servicenet for traktorer og landbrugsmaskiner, som DLAMs nyoprettede regionalstationer over hele landet udgør. Derved følger også, at landbrugere, der fremtidig køber maskiner hos DLAM bliver gjort opmærksom på, at det er økonomisk fordelagtigt at bruge OKs produkter.

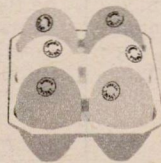
Om et par år kan det ventes, at benzin og olie til det danske OK vil blive leveret fra et af Europas mest moderne raffinaderier. Det er for tiden under planlægning og formodes at blive placeret på Sveriges kattegatskyst af det svenske moderselskab, med hvem både dansk og norsk OK har samarbejde.

Raffinaderiet skal antagelig ligge på et stort areal ved Lysekil. Her er der nemlig vanddybde nok til, at de kæmpemæssige super-tankere ubesværet kan gå til kaj. Raffinaderiet bliver en kæmpeinvestering, antagelig omkring en halv milliard kroner. Det er allerede nu bestemt, at man i raffinaderiprocessen tager hensyn til kampen mod luftforureningen i byerne. Et kraftigt virkende afsvovlingsanlæg skal befri fyringsolien til husene for urenheder. Det er altså ikke alene i prismæssig henseende OK klart markerer sig som forbrugernes selskab.

***”Det må være frygteligt at undvære
det blødkogte morgen-æg...”***

Det blødkogte morgen-æg gi'r energi og vitalitet til hele formiddagen. Æg indeholder masser af vigtige stoffer: protein, vitaminer og mineraler. - Det er ikke til at forstå, at nogen vil undvære det hurtigste og sundeste om morgenen!

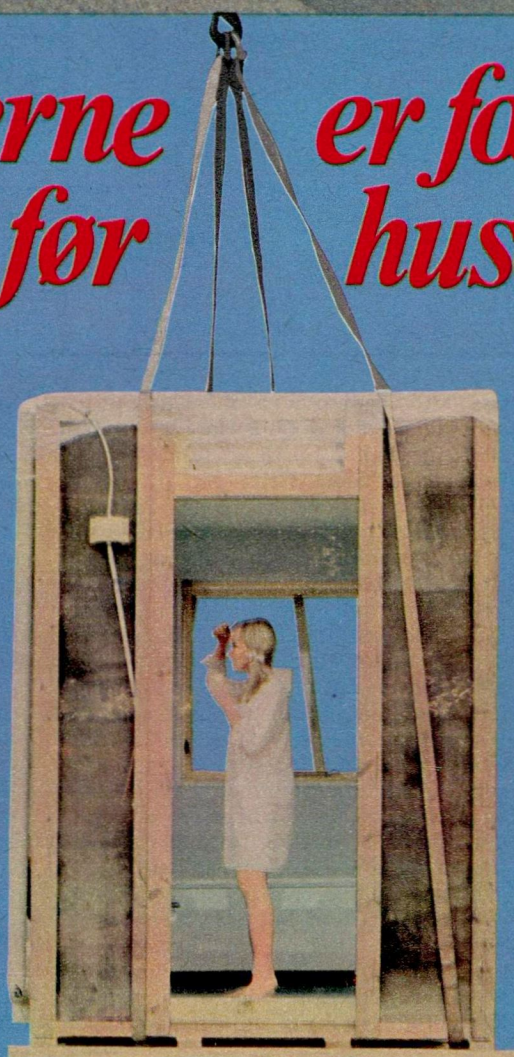
ah·ÆG

Der skal helst være en drøven chauffør ved rattet, når en af de helt store kassetter – måske et komplet spisekøkken eller en opholdsstue på ca. 40 kv.m. – transporteres fra fabrik til byggeplads. Billedet her er taget i Tjæreby syd for Tåstrup. Mindre end en time senere stod kassetten på sin plads i Prinsesseparken ved Karlslunde, hvor man opfører huse til Bikubens byggesparere. Inden fyraften var samtlige rum til et helt enfamiliehus leveret og opstillet.

Stuerne før er færdige huset bygges

Tectums kassettehuse er et nyt begreb på det danske boligmarked. Denne hustype betegner den mest konsekvente udnyttelse af industriprincippet inden for enfamiliehus-byggeriet i dagens Danmark, og man har derved opnået en række forbrugerfordele med hensyn til økonomi, kvalitet og hurtig levering. På denne og de følgende sider redegør vi for det interessante fremstød, som brugsforeningsbevægelsens bygge- og byggematerialefirma, Tectum, hermed har indledt.

Vi må indrømme, at det er lidt af en fotografisk overdivelse, vi præsenterer med billedet af den unge husmoder, der har taget badeværelset i anvendelse, endnu mens det hænger svævende i en kran adskillige meter over byggepladsen.

Men hvis det ikke var forbudt af fabriktilsynet og politiet, kunne det for så vidt godt lade sig gøre. Det særlige ved det hus, hun har valgt sig – et Tectum kassettehus – er nemlig, at samtlige rum: stuer, soveværelser, køkken, bad, entre og så videre er fuldt færdige, når de ankommer til byggepladsen. Parketgulvet skinner under et beskyttende plasticovertræk, væggene er malet, radiatorerne sidder på deres plads, vinduerne er forsynet med nypudsede thermoruder, køkkenet er udstyret med skabe og borde, og i badeværelset er kar og håndvask monteret – ja, selv spejlet.

Hvert enkelt rum fremstilles på fabrik som en enhed for sig – en kassette – og køres i denne form direkte til byggestedet – også selv om det er en stadsstue på ni meters længde. Ved hjælp af en kran er det kun minutters sag at

(Fortsættes næste side.)

HVAD MAN FÅR - OG HVAD DET KOSTER

Tectum kassettehuset kan leveres i næsten hvilken størrelse, man ønsker det, og rumplanen kan varieres på flere hundrede måder. Som et konkret eksempel har vi her valgt et hus på 126 kv.m. med den på tegningen viste planløsning.

Om detaljerne i huset kan blandt andet oplyses at

- ydermurene kan udføres i kalksandsten eller røde eller gule teglsten.

- taget består af sortblå bølgeeternit i siliconebehandlede 2 fodsplader. Der er 25 pct. taghældning og skjult tagrende.

- vinduerne forsynes overalt med thermoruder.

- gulvene belægges i bad, toilet og grovkøkken med blå vinyl, i køkkenet med grå gulvvinyl med filt og i de øvrige rum med langstavet egeparket.

- indvendige døre leveres i oregon-pine eller mahogny og indfatninger, karme, fodlister med videre i oregon-pine.

- lofterne består af hvidmalede plader.

- væggene beklædes i bad og toilet med vægvinyll fra gulv til loft. Samme beklædning anvendes til overvæggene i køkkenet. De øvrige vægge plasticmales eller tapetseres.

- isoleringen består af 100 mm mineraluld i alle ydervægge, gulve og lofter.

- de indbyggede skabe, som er vist på planen, er Tectum garderobeskrabe i oregon-pine eller mahogny.

- køkkenet udstyres med Tectum køkken-elementer i oregon-pine eller mahogny, stålvaske med udslagskumme, Atlas køle/frys Twin 350 l, Safir komfur minilux med 3 kogeplader, emhætte samt stik og afløb for eventuel opvaskemaskine.

- badeværelset har liggekar, brusearrangement, håndvask med blandingsbatteri og indbygget skab med spejl i niche.

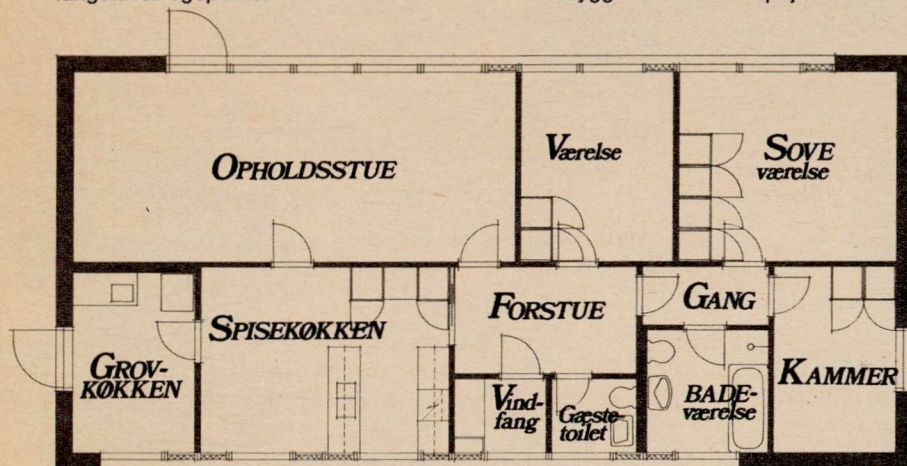
- gæstetoiletet er udstyret med håndvask, wc, indbygget spejl i vægniche og skab i oregon-pine.

- grovkøkkenet rummer oliefyr med cirkulationspumpe, stålborde, varmt- og koldt-vandshaner og Major vaskemaskine.oliebeholderen er en 2500 l nedgravet jordtank.

Prisen for dette hus, det vil sige håndværkerudgifter, arkitekt- og ingeniørhonorarer er 141.683 kr. (efter indregning af moms og moms-godtgørelse). Dette beløb dækker også „papirarbejdet“ – fremskaffelse af tilladelser fra myndighederne, finansieringstilbud etc. Det er alt sammen noget, Tectum tager sig af.

Hertil må naturligvis lægges grundpris, kurstab og visse andre omkostninger, som alle kan variere stærkt alt efter de lokale forhold, egenkapitalens størrelse og så videre.

Dersom man går ud fra, at grunden koster 30.000 kr. og bygherren præsterer en udbetaling på 40.000 kr. vil nedenstående imidlertid være et realistisk byggebudget:

Håndværkerudgifter incl. arkitekt- og ingeniørhonorar	141.683 kr.
Grund	30.000 „
Vand, el og kloak (varierer lokalt og afhænger desuden af grundens beliggenhed)	ca. 4.000 „
Andre omkostninger (sagfører, landinspektør, attester etc.)	ca. 9.000 „
Kurstab (anslået)	26.000 „
Byggelånsrenter (anslået)	2.500 „
i alt	ca. 213.000 kr.

placere en sådan kæmpeæske nøjagtig, hvor den skal stå på det forud støbte fundament.

I praksis går der ca. fem timer fra den første kassette ruller ind på grunden og til den sidste er sat på plads. Dermed er husets „indmad“ stort set færdig. Hvis man havde haft en gas- og vandmester parat til at etablere forbindelsen mellem husets rørsystem og vandledninger i jorden, ville den unge dame på billedet kunne have fået sit første bad i det nye hus inden fyraften, skønt der samme morgen kun var de nøgne betonfundamenter at se.

Det betyder ikke, at huset er klar til aflevering samme dag. Endnu står tilbage at etablere el- og varmekorbindelse samt forsyne bygningen med tag og ydermure. De sidstnævnte udføres som traditionelt håndværksarbejde, og derfor vil der gå 2-4 uger, fra kassetterne er opstillet, til den fremtidige beboerfamilie kan overtage hele herligheden.

De håndmurede ydervægge er en indrømmelse til danske enfamiliehus-køberes gængse smag. Men strengt taget repræsenterer de en afvigelse fra Tectum-kassettehusets bærende idé. Tanken

bag dette system er, at mest muligt af arbejdet med et nyt hus skal flyttes fra selve byggepladsen til en fabrik og tilrettelægges industrielt.

Den levestandard, vi nyder i det vest-europæiske velstandssamfund, var jo ganske utænkelig uden industriproduktionen. En uendelig række af forbrugsgoder fra tandpasta til biler ville være forbeholdt et lille fåtal af velhavere, dersom disse ting skulle fremstilles håndværksmæssigt.

Fra næsten alle sider erkendes det da også, at man kun ved en vidtgående industrialisering indenfor byggesektoren kan komme boligangelen til livs og levere kvalitetsboliger til en pris, der står i et rimeligt forhold til betalingen for andre forbrugsgoder.

Det er som et bidrag til denne udvikling, at Tectum (et datterselskab af FDB) nu går ind på typehusmarkedet med kassettehuset. Denne byggeform betegner utvivlsomt den mest konsekvente udnyttelse af industriprincippet inden for det nutidige, danske enfamiliehus-byggeri.

Målt i arbejdstimer er cirka to tredjedele af arbejdet på et Tectum kassette-

hus henlagt til de fabrikker, producentfirmaet FBI (det står for Farum Byggeindustri) har indrettet henholdsvis i Ølstykke i Nordsjælland og Skærbæk i Sydjylland. På den jyske fabrik bygges foreløbig kun specialenheder – som for eksempel badeværelser – og indtil videre er det derfor kun på Sjælland og Lolland-Falster, at Tectum påtager sig leveringen af disse huse. Men får de den modtagelse, de fortjener, er det nærliggende at tænke sig en senere udvidelse af virksomheden i Jylland, så man kan udstrække leveringsområdet også til landsdelene vest for Storebælt.

Det er meget væsentlige kvalitetsmæssige og økonomiske fordele, man opnår ved at organisere en så stor del af husbygningsprocessen som fabriksindustri:

1000 timer i stedet for 2500

For det første er der langt større muligheder for at rationalisere og planlægge arbejdet i en fabriks-hal end på en byggeplads. Navnlig når der er tale om et enkelt enfamiliehus, er det ved traditionelt byggeri meget svært at undgå, at håndværkerne af og til „fal-

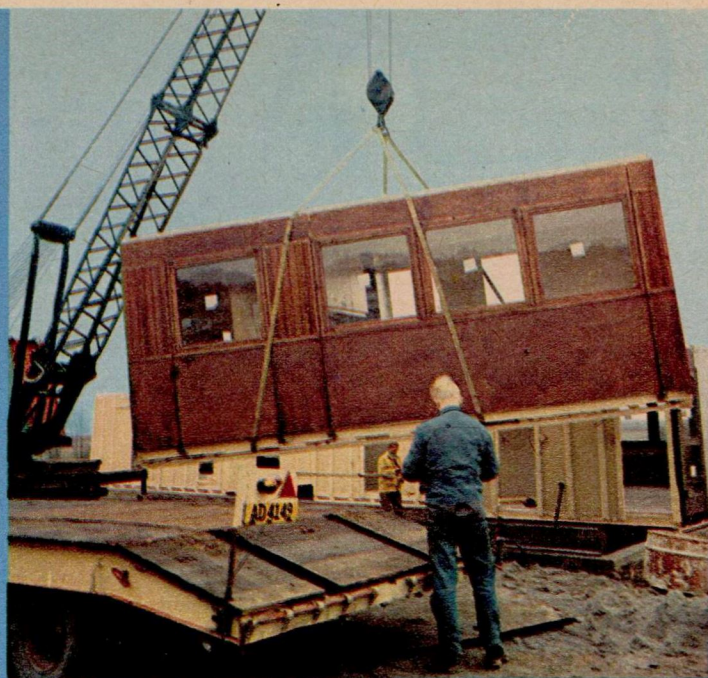
23 ARBEJDSDAGE

udgravning af grund til et kassettehus, støbning af fundament (med krybekælder under hele huset) klo- og karbejde etc. varer i alt 10 dage. Inden for samme periode bygges samtlige husets rum som hver sin kassette på fabrikken i Ølbykke.

Tagdækning, opmuring af ydermure, tilslutning af varme og lignende samt snedkerens og malerens afsluttende gennemgang af huset kan tilendebringes på 12 dage.

Det giver i alt 23 arbejdsdage eller 4-5 uger. Når Tectum „kun“ vil garantere en byggetid på 10 uger, skyldes det tilrettelæggelsen af den samlede produktion.

Kranføreren og yderligere to mand er hele den arbejdsstyrke, som er nødvendig for at flytte kassetterne fra bilen over på fundamentet og anbringe dem nøjagtigt, hvor de skal stå i de næste halvtreds eller hundrede år. Det tager ca. 5 timer at opstille den halve snes kassetter, som udgør et normalt enfamiliehus.

Det færdige kassettehus. Ydermurene kan enten leveres i hvide kalksten som her eller i gule eller røde mursten. Man har færdiggjort et sådant hus på mindre end en måned fra det første spadestik blev taget. Da troede køberen nu også, at det var en spøg, da han blev anmodet om at komme og overtage huset. – Det var jo forleden dag, jeg var ude på grunden, og da gik de og gravede i jorden, sagde han.

Fabrikshallen i Ølstykke – set fra den ende, hvor kassetternes bygning begynder med lægningen af gulvene. Alle de beskæftigede er faglærte håndværkere.

der over“ hinanden, at materialer kommer for sent frem etc. – og disse forsinkelser skal bygherren jo gerne betale på den ene eller den anden måde.

På FBI-fabrikkerne har man skåret spildet – både af tid og materialer – ned til et absolut minimum, og der er samtidig opnået en så hurtig „gennemløbstid“, at lagerudgifterne reduceres kraftigt.

Hver morgen lægger man i den ene ende af hallen gulvene til et nyt hus. Det er en dags arbejde for fire mand. Næste morgen går gulvene videre til de kolleger, som rejser væggene – samtidig med, at det første sjak tager fat på gulvene til et nyt hus og så videre.

Et hus færdigt pr. dag – hvert hus under produktion en uge, er den nugældende arbejdstakt, og den er ikke – som på en byggeplads – afhængig af vejret.

I alt anvendes på de to fabrikker 6-700 enkeltmands-arbejdstimer til hvert hus. Hertil må lægges godt 300 arbejdstimer, som bruges til udgravning, støbning af fundament, opførelse af ydermure og andet arbejde på byggepladsen. Totalt medgår altså cirka 1000 arbejdstimer pr. hus, medens en villa udført som traditionelt håndværk plejer at kræve cirka 2500 arbejdstimer – der af op mod 90 pct. på byggepladsen.

Millimeter-præcision

Besparselsen i timetal må ikke opfattes som ren fortjeneste. Fabriksanlæg, maskiner og transport er naturligvis ikke gratis. Men når alt tages i betragtning, opnås dog en økonomisk nettogevinst, og Tectums tilknytning til forbrugerbevægelsen garanterer for, at de indvundne besparelser kommer forbrugeren – altså huskøberen – til gode. Det sker blandt andet på den måde, at man kan levere en højere kvalitet for de samme penge. – Et præfabrikeret hus skal være bedre end det traditionelt byggede, ellers har det ingen berettigelse, siger de to indehavere og ledere

af FBI, tømrermester Jens Hansen og snedkermester Gunnar Christensen.

Fabriksprincippet giver i øvrigt i sig selv store muligheder for en kvalitetsforbedring. Vi arbejder over alt i processen med millimeter-nøjagtighed, forklarer Jens Hansen. Det kan man ikke gøre på en byggeplads.

Desuden er der på en fabrik langt bedre betingelser for at kontrollere arbejdets udførelse i alle led end på en byggeplads, hvor man i vid udstrækning er afhængig af den enkelte arbejders ansvarsbevidsthed. Og hvilket fag kan sige sig fri for at have enkelte mindre omhyggelige udøvere?

Kassettehuset er udviklet i et samarbejde mellem Arkitekternes Typehus-kontor (som for nylig blev nedlagt) og de to indehavere af FBI. Det var dem, der fik ideen.

Første gang, vi forelagde den for en arkitekt, sagde han nu, at det kunne ikke lade sig gøre, fortæller Jens Hansen og Gunnar Christensen. Man kan godt lave køkkener og badeværelser på den måde, men lad være med det andet, sagde han.

Vi mente imidlertid, at kunne vi lave køkkener som kassetter, måtte vi også kunne lave kamre efter dette system. Og hvis vi kunne lave kamre, kunne vi også lave soveværelser... Så nu bygger vi altså hele huset i kassetter – bortset fra fundament, tag og ydermur.

Det er kun fire år siden, vi gik i gang, så vi kan ikke dokumentere holdbarheden ved at vise et hus, der har stået i hundrede år, men det taler vel for kvaliteten, at arkitekternes typehuskontor ville være med, og at lånemyndighederne vurderer denne type huse fuldt på højde med eller højere end traditionelt byggeri...

Endnu en tillidserklæring ligger i, at det selskab, der opfører huse til den store sparekasse Bikubens byggesparere, efter omhyggelige undersøgelser er gået ind for kassettehusene. Lige uden for Karlslunde i Køgebugt-området er man ved at opføre en hel lille by af disse enfamiliehus, som tilsammen udgør bebyggelsen Prinsesseparken.

Vær Deres egen arkitekt

Nogle mennesker vil sikkert tro, at man betaler for industrialiseringens pris- og kvalitetsmæssige fordele ved at være tvunget til at overtage et standardprodukt, der udelukker opfyldelsen af personlige ønsker med hensyn til rumantal og kombinationen af værelser.

Det forholder sig stik modsat. Kassettesystemet gør det ligefrem muligt for bygherren at „være sin egen arkitekt“ – i den forstand, at han kan flytte om på rummene og tilføje nye næsten lige så frit som et barn kan tumle med et sæt byggeklodser.

Den familie, som bestemmer sig for at bygge et kassettehus, kan altså tilpasse rumplanen til familiestørrelsen, grundens udformning, udsigtsforholdene og så videre i langt højere grad, end det normalt lader sig gøre med et typehus.

Ti ugers byggetid – med garanti

Hvilken indretning af husets grundplan, man end bestemmer sig for, påvirker det ikke byggetiden, og her er man ved endnu enøjnefaldende fordel:

Tectum er i stand til at garantere en byggetid på ikke over ti uger – en tidsfrist, som må forbløffe enhver, der har set et traditionelt bygget hus være under opførelse i både år og dag.

Og med ti uger menes virkelig ti uger – ikke hverken elleve eller tolv eller endnu flere. Køberen får simpelt hen en kontraktmæssig garanti, som fastsætter en bod på 100 kr. pr. arbejdsdag eller 500 kr. for hver uges overskridelse.

Fast pris

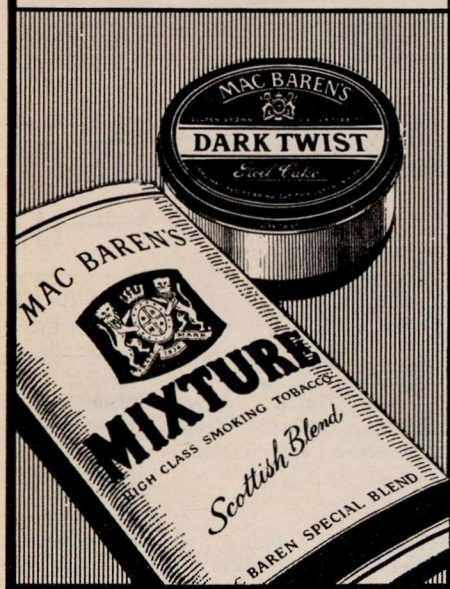
Med den korte opførelsestid er en køber næsten af med det spøgelse, som har plaget mangen bygherre: de byggelånsrenter, som ved et langvarigt byggeforetagende kan blive en meget følelig belastning.

Og han er helt ude over en anden af de faktorer, som kan føre til nerve-sammenbrud: uventede løn- og materialeprisstigninger under byggeperioden. Tectum har fuldstændig elimineret dette pinlige overraskelsesmoment, idet man tilbyder kassettehuset til en fast pris.

Den dag, det første spadestik tages, ved bygherren altså nøjagtigt, hvad prisen bliver, uanset hvad der måtte komme af dyrtidstillæg og devalueringer. I opstillingen side 22 vil man finde et konkret priseksempel.

Enfamiliehusmarkedet er som bekendt præget af en jernhård konkurrence netop nu. Men medens adskillige byggekonsortier konkurrerer på annoncestørrelse og diminutive udbetalinger, som nok skal mærkes siden hen, har Tectum valgt at koncentrere sig om reelle forbrugergoder: pris, kvalitet, valgmuligheder og sikkerhed mod økonomiske overraskelser. Det skulle give Tectum-fremstødet gode muligheder.

Mac Baren

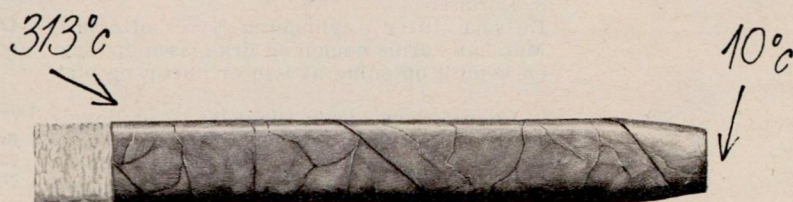
Hold smukke hænder smukke med Marigold handsken

... så behøver De ikke være håndskjuler. Marigold er blød indvendig (velour-foret) og ru udvendig, så De har et fast greb om tingene. Lange, forstærkede manchetter, der ikke glider ned. Marigold-handsken er stærk og smidig, derfor holder den længere - og giver bedre fingerfølelse. Let at tage af og på - altid frisk og behagelig. Marigold Chic føres i brugsforeningerne under navnet FDB - gummi-handsker.

NB: Køb Marigold 1/2 nr. større end Deres alm. handsker.
Generalagent: Inter Nord, Fyrrehøj 12 A, 2900 Hellerup - Tlf. HE (0143) 4229

Der går kølig røg af en god brand

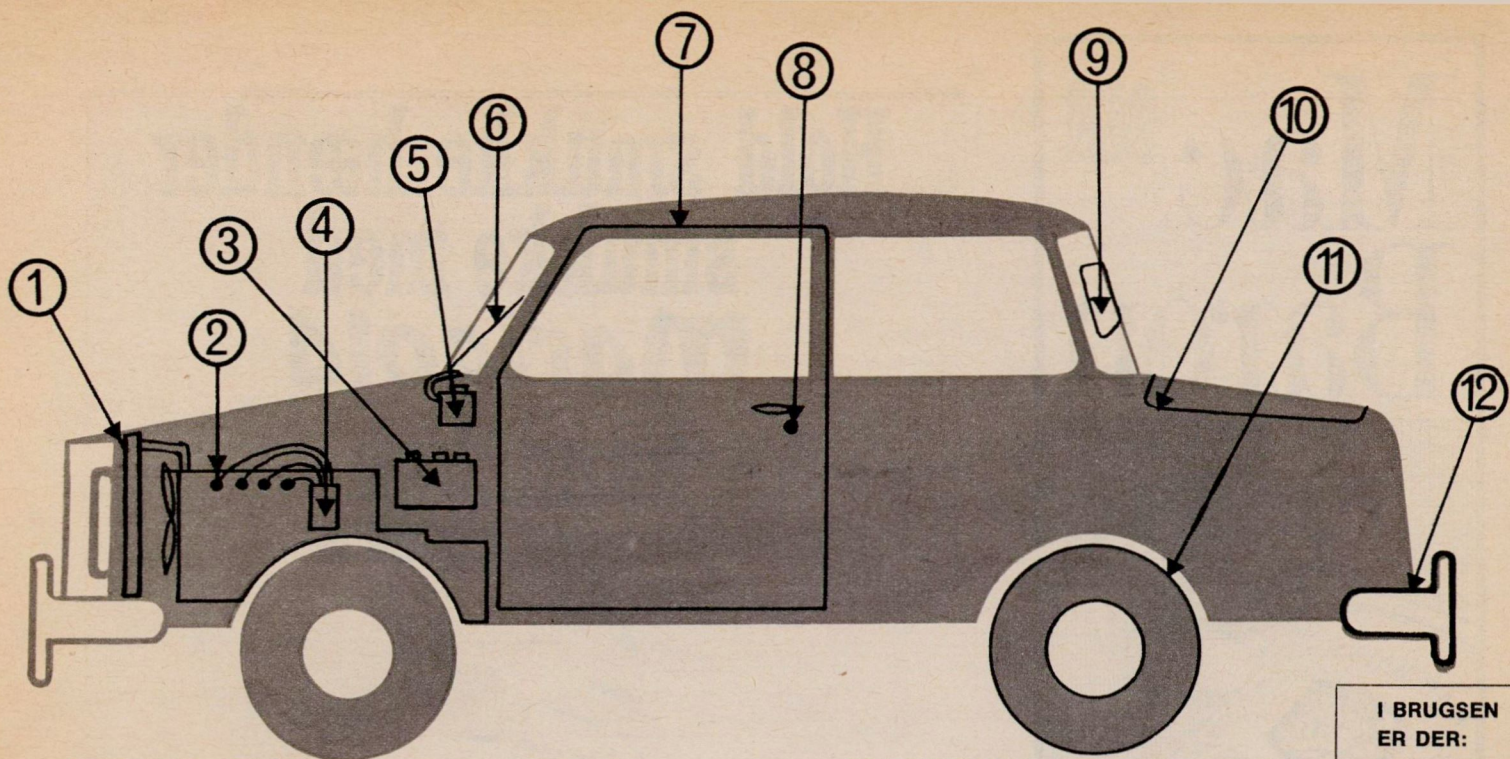
En mild cerut som Silvana laves ikke af god tobak alene; der kræves også tobaksforstand og faglig kunnen.

Indlægstobakkerne skal være så små og regelmæssige, at trækket bliver let - cerutten skal udfyldes så jævnt, at branden bliver rolig og ensartet.

Så får rygningen et harmonisk forløb - med en kølig røg, der gør hvert eneste drag til en mild og behagelig nydelse med herlig smag af udsøgt Havana.

Sammenlign blot den nye Silvana med den cerut, De plejer at ryge. Det vil få Dem til at foretrække den nye Silvana i fremtiden.

BILEN I VINTER-FORM

Vinterkørsel er langt mere besværlig end kørsel på andre tider af året: mørket, de glatte og eller snedækkede veje og det dårlige udsyn ved tåge og snefald, stiller store krav til både bil og fører.

Den bilfører, der har lidt kendskab til „mekanikken“ under motorhjelmen, og som har ofret lidt ekstra pleje på bilen, kan spare sig selv for mange ærgrelser og lange ventetider ved motorstop og startvanskeligheder.

Tegningen viser de steder, som er særlig udsatte, og hvor man kan sætte ind med specialmidler, der er effektive mod fugt og kulde.

1. Kølesystem

Kølevandet fryser ved lave temperaturer, og kan sprænge motorblokken. Tilsætning af sprit er ikke effektivt, frysepunktet for en sprit/vand blanding er lavere end for vand alene, men sprit fordamper hurtigt. Glykoltilsætning beskytter mod frost helt ned til -35° , alt efter blandingsforholdet, og da Glykol har et meget højere kogepunkt end vand, er fordampningen meget ringe.

Ventilatorrømmen skal være tilpas stram, ellers „fedter“ den let rundt og slides for hurtigt og trækker ikke ordentligt på dynamoens drivaksel.

2. Tændsystem

Tændrør, der er slidt ned, koster ekstra benzin og giver dårlig start, især ved koldstart er en god gnist nødvendig.

3. Akkumulatoren belastes hårdt ved starten, kulden gør olien i motoren træg, og der skal ydes mere strøm til startmotoren. Hold ledningerne til polerne rene og indfedtede. Er akkumulatoren to-tre år gammel, må man overveje udskiftning.

2, 3, 4. Tændrør, strømfordeler, tændspole, dynamo og akkumulator er forbundet med et ledningsnet, hvor der nemt opstår afledning af strøm, når luften er fugtig. Ledningerne af-tørres jævnligt og sprøjtes med et middel, der fortrænger og isolerer mod fugten.

I BRUGSEN ER DER:

OK kølevæske
2½ l kr. 10,50
1 l kr. 4,85

Brugsen har et
lille udvalg i
„Bosch“ tændrør

„Lion“
akkumulatorer
6 volt kr. 121,00
12 volt kr. 153,00
og kr. 185,00

Pronto spraydåse
kr. 9,85

Motorolien nedbrydes hurtigere om vinteren. Lidt hyppigere skift, for eksempel ved hver 2000 km mod normalt 3000 km, sikrer „frisk“ olie. Nogle fabrikker anbefaler tyndere olie om vinteren, se efter i instruktionsbogen.

5. Vinduesvaskeren

Vandet må tilsættes et antifrostmiddel for at hindre sprængning af beholderen og sikre, at væsken ikke fryser på forruden.

6. Viskerbladene

Gummibladerne skal være hele, små hakker giver striber på ruden. Er fjedrene blevet slappe, må hele viskeren skiftes ud.

– og til optøning af isen på ruderne eller afskrabning af isen findes disse midler og redskaber.

7. Tætningslisterne ved dørene fryser nemt fast. Et lag silicone holder dem smidige og vandskyende, glem ikke 10. bagagerumsklappens lister, de er meget udsatte for fugt.

8. Dørlåsen

De små stifter i cylinderen fryser ofte fast. Man kan varme nøglen og lirke låsen op, men en kemisk optøning af isen er hurtigt og blid.

9. Bagruden er særlig tilbøjelig til at dugge, og det er jo ikke altid, der sidder en på bagsædet med en klud. En speciel isolerende dugrude er nem at sætte på og sikrer udsynet bagud.

11. Dæk

Alle fire dæk bør være helt i orden. Lovens krav om minimum 1 mm dybde i slidbanemønstret er forsvarligt i tørt føre, men kørslen i kraftig regn, for ikke at tale om is og sne, stiller større krav.

12. Kofangere og forkromede lister og lygtekranser kan komme igennem vinterens sjap og saltvand uden mén ved jævnlig rensning og påsmøring af et vokslag.

Er man kørt fast, vil bugserlinen af plastovertrukket stålwire til kr. 13,15 og den lette sneskovl til 12,50 være rare at have med i bilen. En sammenklappelig advarselstrekant med rød refleks koster 10,15, en pålidelig håndlygte, der også kan blinke automatisk, fås for 14,25.

I BRUGSEN ER DER:

OK olie i alle
grader
5 l kr. 17,35
1 l kr. 3,70

Antifrostvæske
1 dunk kr. 5,50

No-ice
spraydåse kr. 4,55
Vinduesskrabere i
tre modeller fra
kr. 0,70 til 3,00

Silicone
spraydåse kr. 8,35

Lås-Ex
pr. dunk kr. 2,60

Anti-dugrude
655×305 mm kr. 9,25
775×385 mm kr. 11,75

Brugsen har eller
skaffer hurtigt de
fleste dæktyper og
størrelser af mærket
„Gislaved“

Simoniz voks i
dåse til kr. 10,20

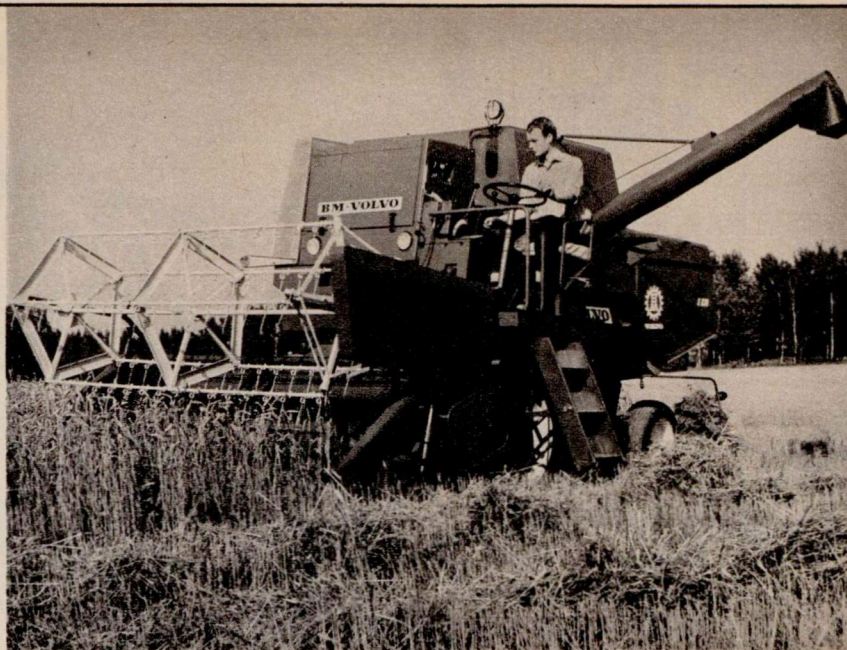
STORE SAMARBEJDSPLANER SKAL REALISERES PÅ ALS

Hidtil største brugsforeningssammenslutning i Danmark (bortset fra den, der som resultat gav Brugsforeningen HB) er under dannelse. Det sker på Als, hvor syv brugsforeninger har vedtaget, at de fremtidig vil være én. Det er brugsforeningerne i *Ertebjerg, Hørup, Høruphav, Nybøl, Sottrup, Sønderborg* og *Ulkebøl*, som vil gå op i en højere enhed.

Disse foreninger har et samlet medlemstal på omkring 7000, og årsomsætningen omkring 25 mill. kr. Til dem slutter sig sandsynligvis også *Augustenborg* brugsforening, hvor vedtægtsændring er gennemført, og en generalforsamling nu skal drøfte, om man skal slutte sig til fællesskabet. Herudover er det tænkeligt, at endnu flere brugsforeninger tilslutter sig. Når den nye storforenings statutter og arbejdsprogram skal gennemføres, før det sættes igang, vil der nemlig blive holdt stole frie ved forhandlingsbordet for andre end de brugsforeninger, som allerede har meldt sig.

Den nye storforening ligger i et naturligt samørende handelsområde på Als med Sønderborg som „hovedstad“. De fleste deltagende foreninger ligger kun seksotte kilometer fra byen. Brugsforeningernes butiksnät i området er vel udviklet. I Sønderborg er der det store Kvickly-varehus foruden et supermarked, desuden er der et supermarked i Ulkebøl og en moderne s-butik i Ertebjerg. Nærmest foreliggende opgave i butiksudbygningen synes en s-butik i Hørup-Høruphav at være.

Der har fra starten været et meget bredt initiativ bag bestræbelserne for at få dannet den store brugsforening på Als. Et dygtigt forarbejde er gjort af lokale kræfter, bistået af FDBs konsulenter fra Vejen-afdelingen. I de kommende måneder arbejder man videre med organisationsproblemer.

MEJETÆRSKER I NYESTE SNIT

Dansk Landbrugs Andels Maskinindkøb (DLAM) har for nylig præsenteret en ny og let mejetærsker af svensk fabrikat. Maskinen er for nutiden og for fremtiden. Den passer nemlig til landbrug med op til 200 tønder land jord, og man regner med, at ganske langsomt vil mange landbrug ved tilkøb af jord nå op på denne størrelse. Mejetærskeren er et næsten syv meter langt køretøj, der vejer omkring 3 tons og i sin tank kan rumme 16 hektoliter korn.

DANSKER KØBER ITALIENSKE GRØNTSAGER

I Bologna (Midditalien) åbnede Nordisk Andelsforbund for tre år siden et indkøbskontor. Herfra styres strømmen af italiensk frugt og grøntsager til de nordiske brugsforeningers supermarkeder. Ledelsen af dette kontor, hvis årsomsætning ligger omkring 25 millioner kroner, er nu betroet den 32-årige fuldmægtig *E. Buhl-Laurson*, som hidtil har været ansat i FDBs hovedkontor med frugt- og grøntdisponering som speciale.

To hundredårige 100 års jubilæum fejres den 23. januar af *Holtug* brugsforening på Stevn og den 24. januar af *Vørslev* brugsforening ved Kalundborg. 50 års jubilæum fejres af *Jordløse* og omegns brugsforening 25. jan. af *Lønstrup* brugsforening 31. jan. af *Drantrum* brugsforening 4. febr. og af *Outtrup* brugsforening 6. febr.

EN NULEVENDE FORENING FRA DET „TOMME TIAR“

I tilslutning til artiklen i julenummeret (nr. 22, 15. dec., side 2) om, hvorvidt brugsforeninger „forsvandt sporløst“ i tiåret op til 1885 eller blot omdannede sig til en ny tilværelse, bør også nævnes, hvad næppe mange har vidst, at *Nexø* Brugsforening, midtpunktet for festlighederne på Bornholm i efteråret, da stifteren af Danmarks første brugsforening i Thisted pastor *Hans Chr. Sonne* hædredes med en mindeplade i sin fødeby – selv hører til de brugsforeninger, der blev startet i det „tomme tiar“, nemlig i 1875. Den har så sandelig bevist sin livskraft så godt som nogen.

Også den kan takke pastor *Sonne* for sin tilblivelse. Han besøgte i 1874 sin fødeby og holdt ved den lejlighed et møde for at slå til lyd for brugsforeningssagen. Året efter blev *Nexø* Brugsforening startet, og *Sonnes* fæ-

ter kaptajn *Ole Edvard Sonne* blev dens formand. Han var indehaver af et stenhuggeri og var en kendt mand i det offentlige liv: medlem af byrådet, senere af henholdsvis folketing og landsting. Han var desuden stifter af både sparekasse og sygekasse. Kaptajntitlen var han indehaver af som befalingsmand i Bornholms Folkevæbning, der var en erstatning for det manglende militær.

Så snart foreningen var stiftet, blev et bestyrelsesmedlem, smed *Kofoed*, sendt til København for at købe inventar. Han fik en hundredkroneseddel med og kom hjem med både disk, vægt, lodder og to pottemål, og så havde han endda 48 kr. 60 øre tilbage af sedlen.

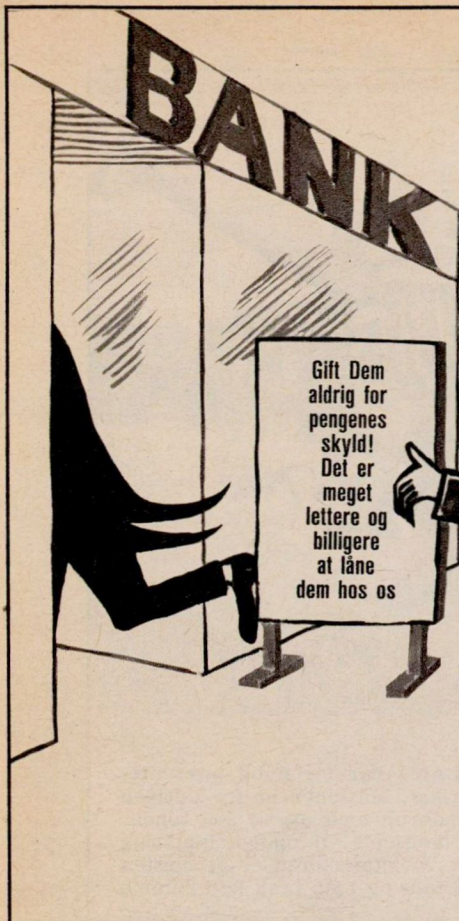
Et medlem, maler *J. Chr. Pedersen* blev valgt til uddeler og i hans hus blev udsalget åbnet d. 15. maj 1875.

BUTIKSINVESTERINGER FOR 160 MILL. KR. SIKRET

Siden oprettelsen i 1956 har Brugsforeningernes Garanti- og Lånefond behandlet 201 ansøgninger og ydet 26 mill. kr. i lån og 6 mill. kr. i garantier.

Hvis man regner, at dette svarer til godt en femtedel af investeringerne, har garanti- og lånefonden i årenes løb muliggjort brugsforeningsinvesteringer for omkring 160 mill. kr.

1000 brugsforeninger har tegnet garantikapital i fonden for cirka 20 mill. kr. (Der er kun tale om garantitegning, ikke om kontante indskud). Fonden er altså skabt af og for brugsforeningerne. Meget er udrettet, men endnu mere kunne udrettes, såfremt brugsforeningerne i endnu højere grad tegnede sig for garantibeløb.

Sig det med

humor, ironi eller sarkasme

Originale skilte-, plakat- og annonceindfald

Vore ærede gæster, der absolut må medtage en ting af inventaret som souvenir, anmoder vi høfligst om at gøre det så diskret som muligt, da vi ærligt bestræber os på at bevare vore gæsters gode omdømme. TAK!

Sådan står der på et skilt i baren til et Stockholmhotel, og det er i det hele taget ikke mindst inden for denne branche, man kan opleve, at påbud, forbud, henstillinger og trusler meddeles til kunderne på en original måde.

Over sengene på et hotel i Albuquerque (USA) hænger et skilt: At De tilbringer denne nat i en nybygning kan De takke den gæst for, som for tre år siden ville ryge endnu en cigaret i sengen. – I alle værelser på et italiensk hotel er anbragt følgende advarsel: Ryg ikke i sengen – den aske, som stuepigen finder i morgen, er måske fra Deres krop! – En hotelvært i Nebraska havde fået en lignende idé: Ryg ikke i sengen – tænk på den store hotelbrand i Detroit! Få dage efter var teksten suppleret af en gæst: Knald ikke med dørene – husk på jordskælvet i San Francisco!

Et hotel i Miami giver gæsterne denne formaning: Hvis De ikke kan falde i søvn, så giv ikke vore senge skylden, men prøv først Deres samvittighed!

Beskeden henstilling fra værten: Vær venlig ikke at berøre den elektriske varmeovn med fugtige hænder – før De har betalt regningen!

Et hotel i Chicago lod nederst på alle regningsformularer trykke: De syntes sikkert, at priserne i dette elendige hotel var for høje: Anbefal os alligevel til Deres venner og bekendte. Skadefryden er den største glæde.

Skilt ved vaskekummerne i et New York hotel: Håndklæderne egner sig ikke blot til at pudse sko med, men også til at tørre ansigt og hænder. – Anmærkning på spisekortet i et hotel i Dallas: Vi er klar over, at Deres kone laver meget bedre mad end vor køkkenchef. Hvis stegen alligevel var mør og saftig, er det en rent tilfælde.

I vinduerne til en restaurant i New York hænger denne plakat: Prøv mine leverpostejr! De er så gode som dem vor mor plejede at lave, før hun begyndte at sidde i timevis foran fjernsynet! – En gæst giver i Rom anbragte dette skilt ved indgangen: Kom inden for og spis – ellers sulter vi begge ihjel!

Nye gæster på et weekend-hotel ved Bradfield kan ikke undgå at læse dette skilt i hall'en: De tilbringer her en garanteret rolig og harmonisk weekend. Vort hus er berømt for sit eksklusive publikum. Værdigenstande kan anbringes i hotellets boks.

På en lille restaurant i Vaud (Schweiz) hænger dette skilt: Kære

gæst! Husk altid på, at fire glas giver en flaske, to flasker en omgang, to omgange en diskussion, en diskussion et skænderi, et skænderi et slagsmål. Kære gæst, lad det ikke komme så vidt!

Men andre forretningsfolk demonstrerer også deres humoristiske sans som skiltetekstforfattere. En fotograf i London har et skilt hængende i udstillingsvinduet: Fotos som De faktisk ser ud: 1 £ 1 sh. Fotos som De selv mener De ser ud: 2 £ 2 sh. Fotos som De kunne tænke Dem at se ud: 3 £ 3 sh. – I en frisersalon i Rio de Janeiro: Vi beder vore kunder om ikke at føre politiske samtaler med personalet under barberingen. For snitsår påtager vi os intet ansvar.

En stor plakat over facaden af en konfekturbutik i Brighton (England) er særlig møntet på det svage køn og forkynder:

Videnskaben har regnet ud, at ethvert menneske i løbet af sin tilværelse spiser 5 kalve, 8 svin, 15 får, 30.000 æg, 4500 kg kartofler, 4000 kg sukker og 30.000 buddinger. Hånden på hjertet: Tror De for alvor, at bare én plade chokolade gør Dem tykkere?

En skønhedssalon tager også forskningen til hjælp: Videnskabsmænd forsikrer, at menneskets krop består af 95 procent vand. Hvad vi kan udrette med de øvrige procenter, vil vi meget gerne vise på Dem! – og en brillebutik i Detroit: (Fortsættes side 30.)

... kontorchef Grå svarede til sit navn!

Den ku' han ikke stikke. Måtte kapitulere overfor unge Jensens argumentation: - Min mor vasker skjorter i NY 4 stjernet RINSO. Det gør chefens kone osse fremover. Vær vis på det!

Sunlight Fabrikkerne A/S R4F-2503

Rinso gi'r ny 4 stjernet hvidhed!

Ja. Rinso er blevet forbedret igen!

... og kan idag præsentere sig som Danmarks mest moderne vaskepulver. Rinso har nemlig fået fire særskilte hvidheds-enheder, der i forening giver et super-aktivt produkt, som intet andet på markedet kan slå. NY 4 stjernet RINSO er velegnet til alle vaskemaskiner - også fuldautomatiske, og Deres tøj bliver så duftende rent og hvidt, som vasketøj overhovedet kan blive!

- ★ Hvidere vask i alle vaskemaskiner
- ★ Ekstra hvidhed ved bedre pletfjerning
- ★ Giver hvidhed udover renheden
- ★ Vasker selv nylon hvidt

MAJOR KOLDRULLEN arbejder med et KOLDT tryk på 450 kg – derfor bliver Deres tøj og linned smukt og helt glat. Det bevarer sin fulde glans og styrke – MAJOR KOLDRulning slider ikke, mørner ikke, misfarver ikke!

MAJOR KOLDRULLEN er legende let at betjene og kan placeres overalt og tilsluttes alm. stikkontakt. Når arbejdet er klaret (– og det går hurtigt!) kan MAJOR KOLDRULLEN nemt gemmes væk. – Uden stativ..... **675,-**

Praktisk bordstativ
til rullen, kr. 85,-

BRUGSEN

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

PERLE*HUMØR

PERLE I PIBEN GI'R KR:4,85
PERLE*HUMØR BLENDED

(Fortsat fra side 28.)

Intet adskiller mennesket så meget fra dyreriget som et par briller.

Endog banker og apoteker kan være med: Indskrift over natklokken til et landsbyapotek i Bayern. Ring tre gange og vent, til jeg har fået bukserne på. – I en bank i København: Gift Dem aldrig for pengenes skyld! Det er meget lettere og billigere at låne dem hos os.

På en auktion over brugte biler i Toronto (Canada) flokkedes det største publikum om et ældgammelt køretøj med følgende skilt: Ifølge den seneste statistik kommer hver bil ud for ni uheld. Denne vogn kan De trygt købe, for den har alle ni bag sig!

En malermester i Oslo ærgrede sig længe over, at så få rettede sig efter skiltet „Nymalet“, men nu hænger han et ligeledes nymalet bræt ved siden af skiltet: Hvis Deres fingre ikke vil tro det, så prøv her!

I Paris' kunstnerkvarter Quartier Latin blev for nylig holdt en udstilling af abstrakt kunst. På indgangsdøren hang et skilt „Det er forbudt at medbringe hunde“. En gæst skrev neden under: Dyreværnsforeningen.

Efter at nogle uforsigtige gæster i Amerikas berømte Yosemite nationalpark var blevet bidt af bjørne, op slog man plakater, der advarer: Rør ikke ved bjørnene, før de er blevet sengeforgliggere! Og på en højspændingsmast i nærheden af Stuttgart læser forbipasserende: Giv agt – højspænding! Berøring strengt forbudt! Øjeblikkeligt dræbende! Overtrædelse af forbudet anmeldes til politiet.

Ved indkørselen til en fransk landsby står dette skilt: Kører De langsomt, ser De vor by – og den er smuk! Kører De hurtigt, ser De vort fængsel – og det er skummelt! Ved en farlig jernbaneoverkørsel i staten Ohio: Toget bruger ti sekunder til at passere overkørselen – ligegyldigt om Deres vogn står på sporet eller ej!

Tom Bishop har en farm lige ved motorvejen i Austin (USA). Gennem lang tid følte han sig plaget af hensynsløse bilister, der med speederen i bund susede forbi til fare for hans familie, kvæg og fjerkræ. Men så fik han en god idé. På begge sider af gården er opslået skilte: FORSIGTIG KØRSEL – NUDISTLEJR!

Nu kører de fleste bilister i sneglefart forbi hans farm...

Signor Giacomo Gherzzi i Milano blev tit generet af bilister, der ville overhale for enhver pris. Nu sidder der i hans vogns bagvindue et skilt: Nytteløst at bruge hornet – jeg er døv. Signor Gherzzi fortæller, at han aldrig siden har været ude for en hylekoncert. Alle kører roligt forbi og vinker venligt til mig. Det er helt rørende, siger han.

I Byshey Heath (England) stillede en sognepræst sin vogn uden for parkeringsfeltet, men efterlod på forruden en seddel: Jeg er en kir-kens tjener, der som de sidste 15 år

deltager i en kongres. Jeg kom for sent, og der findes stadig færre parkeringspladser. „Forlad os vor skyld“. – Da han nogle timer senere vendte tilbage, sad en anden seddel klemt ind bag vindueskiseren: Jeg er en lovens håndhæver og har gjort min pligt i 20 år. Min chef kommer her om en time og kontrollerer. „Led os ikke i fristelse“.

På mellemdækket af en udflugtsbåd, der krydser på Oslofjorden, læses denne henstilling: Liggestolene er reserveret til damerne. Herrerne bedes om først at gøre brug af dem, når damerne har taget plads.

De ærede gæster, som absolut må medbringe en ting af betydning som souvenir, anmoder vi om at gøre det så diskret som muligt, da vi ærligt træder os på at være vore gæsters omdømme. TAK.

For at få opklaret, om de officielle opslag på rådhusets sorte tavle virkelig bli'r læst af borgerne, lod borgmesteren i Knowle (England) anbringe en seddel: Den, som først læser dette, kan på rådstuen afhente 1 £ som præmie. – Der gik en uge, to uger... så lod borgmesteren stiltiende opslaget fjerne. Ikke én eneste havde meldt sig ved kassen.

Vi går over til annoncerne: Parisbladene bragte sidste år en annonce, som tilbød en 28 døgns rejse på kamelryg gennem det nordlige Sahara. Det hed deri blandt andet: Talrige takkebreve bevidner, at denne tur navnlig er velegnet for ægtepar med dårligt samliv. Den ensomme og romantiske rejse på

fælles kamelryg gennem ørkenen udretter vidundere... Da et nordamerikansk luftfartsselskab åbnede en ny rute over Nordpolen, annoncerede det: Nygifte, besøg de arktiske egne – dér varer natten 180 døgn!

Annonce for et astrologisk forlag i Brasilien: Ønsker De, at Deres chef på sine knæ trykker Dem om at modtage en lønforhøjelse, så køb allerede i dag bogen HYPNOSE – lært perfekt på tre uger.

I et Tokyo-dagblad kunne den opmærksomme læser fornylig finde følgende inserat:

Min lejekontrakt byder mig at aflevere lejligheden i samme stand, som jeg overtog den. Ønsker derfor snarest tilbud på 500 levende kakelakker, 20 mus, 12 rotter og 2000 tæger.

Denne annonce har været bragt af mange amerikanske blade: ARLINGTON, Nevada – dårligste hotel i USA! Vore stuepiger er ikke kønne, men dovne. Vore værelser er mørke og triste, ventilationen dårlig, sengene hårde. Alle skuffes af vort køkken. Jockeys kommer hertil på afmagringskur. Vore spirituosa er middelmådige. Men mine cigarer er fine, og med et venligt smil vil jeg gerne tænde en af dem for DEM. Ærbødigst – Ted Roberts, hotelejer.

At annoncen gjorde hotellet berømt videnom og gæsterne strømmede til, turde være bevis for, at i hvert fald nogle amerikanere ikke savner sans for humor.

Ti millioner britter blader hver søndag om til ejendomsannoncerne i The Observer eller Sunday Times for at more sig over de sidste tilbud fra firmaet Brooks & Søn. De er nemlig ikke helt almindelige. Her nævnes tingene ved rette

navn og intet skjules – ja mangler og ulemper bli'r endda fremhævet – hør blot:

Elendigt lille hus, sidste ejer en Labour-generalsekretær, omgivet af fabrikker, udsigt til nedlagt jernbanespor. Færrest mulige sanitære indretninger. Kælderen står de ti dage af året under vand... eller:

Hus-ruin i Hendon til salg. Det eneste, vi kan rose, er udsigten fra wc-vinduet.

Hver morgen venter en kø uden for Brooks' kontor for at få lov til at bese og byde på „ruinerne“. Og en anden kø håber på at få deres ejendom med i næste uges annonce-spalte.

De fleste bliver skuffet. Brooks indrykker nemlig kun sådanne til-

bud, der kan kædes sammen med et eller andet mærkværdigt, eksklusivt og originalt. Er man ikke sidste ætling af en adelig dådyrjæger, barnebarn af en admiral – hvis ikke en kendt kunstner eller politiker har boet et par dage i huset eller der knytter sig anden englandshistorie til det, er chancerne for at blive placeret meget små.

Herhjemme ville en ejendoms-mægler næppe få succes, hvis han som Brooks reklamerede med, at en lejlighed kun var beboelig for en dværgfamilie, eller at naboen, en gammel vrissen kone, absolut ikke tåler støj, „atten tidligere lejere holdt det ud højst en måned“. Men englænderne elsker enhver form for practical jokes. Netop det at få sin eksklusivitet så at sige offentligt dokumenteret, sætter en ægte britte meget højt... og derfor bliver avisen hver søndag morgen mistrøstigt foldet sammen af talrige aspiranter.

Det hele begyndte en dag i 1951. Key Brooks, en distingveret gentleman med drabeligt officerssskæg, monokel og storternet tweedjakke, sad og tumlede med udkastet til en annonce om en villa i Chelsea-kvarteret. Den kunne når som helst falde sammen eller blive forlangt nedrevet. Key kunne ikke få sig selv til alligevel at rose det i høje toner, tog en rask beslutning og beskrev huset helt objektivt.

Brooks senior læste næste formiddag annoncen og ville ikke tro sine egne øjne. Rasende krøllede han avisen sammen og skulle lige til at smide den i papirkurven, da sønnen slentrede ind på hans kontor og rent en passant fortalte, at han lige havde solgt villaen for 3000 pund, det dobbelte af vurderingssummen!

Nu blev der givet grønt lys for flere annoncer i samme genre. Ideen slog vældigt an. Folk morede sig, og klienterne fandt hurtigt ud af, at en annonce i Brooks-rubrikken næsten 100 procent gav gevinst.

Og så var der endelig redaktøren for et amerikansk provinsblad, der længe havde ærgret sig over, at en kendt forretningsmand i byen, Joe Bannister aldrig annoncerede. Hver gang man opfordrede ham til det, vrissede han: – Jeg læser aldrig annoncerne, så bild mig ikke ind, at andre pløjer dem igennem!

– Ville De annoncere, hvis jeg kan bevise, at de gør det? spurgte redaktøren en dag. Tja, for mig gerne, men det er spild af tid og tryk-sværte, lod svaret.

Næste dag stod med små bogstaver i et hjørne af lokalstoffet: Joe Bannister tager en stor beslutning. Hvad har han mon i sinde?

Der gik et par dage, så kom købmanden rasende op på redaktionen og beklagede sig over en syndflod af nysgerrige breve og opringninger. Men han måtte jo indrømme, at vædemålet var tabt, og betale for denne annonce i morgendagens avis:

Hvad har JOE BANNISTER i sinde? Selvfølgelig fra nu af at annoncere i vort blad!

GLADSAXE KOMMUNEBIBLIOTEKER

HOVEDBIBLIOTEKET

HØJE GLADSAXE TORV 2

8330 BG

Friske unge bruger Pepita Fluor...

(Prøv den, så ved De hvorfor!)

EN SIKKER
VINDER

Pepita Fluor er en frisk ny tandpasta, som renser effektivt og smager dejligt forfriskende.

Pepita Fluor bevarer tænderne sunde og stærke og gi'r en herlig frisk ånde. Prøv den - og De vil aldrig bruge andet!

PEPITA FLUOR
fra FDB i Viby
— en af forbrugernes
egne fabrikker.

BRUGSEN